

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vývoj hospodářské politiky Německa od znovusjednocení po současnost

Hana Pospíšilíková

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomie
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana POSPÍŠILÍKOVÁ**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**

Název tématu: **Vývoj hospodářské politiky Německa od znovusjednocení po současnost**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Ekonomická charakteristika teritoria
3. Politické a socioekonomické předpoklady sjednocení
4. Hospodářská politika Německa od znovusjednocení
5. Závěr
6. Seznam použité literatury
7. Přílohy

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: **cca 30 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- [1] KOHL, Helmut. Chtěl jsem sjednocení Německa. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 334 s. ISBN 80-7184-391-1.
- [2] Německé hospodářské dějiny. In Acta Oeconomica Pragensia. Praha: Oeconomica, 2008. ISSN 0572-3043
- [3] SLANÝ, Antonín, a kol. Makroekonomická analýza a hospodářská politika. Praha: Beck, 2003. 375 s. ISBN 80-7179-738-3.
- [4] Statistisches Bundesamt Deutschland: <http://www.destatis.de>
- [5] Deutsche Bundesbank: <http://www.bundesbank.de>

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Romana Provazníková, Ph.D.**
Ústav ekonomie

Datum zadání bakalářské práce: **18. června 2008**
Termín odevzdání bakalářské práce: **1. května 2009**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

prof. RNDr. Bohuslav Sekerka, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 9. července 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do její skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Praze dne 26. dubna 2009

Hana Pospíšilíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce doc. Ing. Romaně Provazníkové, Ph.D. za odborné vedení práce, vstřícný přístup a cenné podněty, rady a připomínky, které mi v průběhu zpracování práce poskytla.

SOUHRN

Bakalářská práce se zabývá vývojem hospodářské politiky Německa od znovusjednocení. První část je věnována ekonomické charakteristice teritoria. Dále jsou rozebrány politické a socioekonomické předpoklady sjednocení. Hlavním těžištěm práce je charakteristika vývoje a konkrétních opatření hospodářské politiky Německa od znovusjednocení. Zvláštní pozornost je věnována srovnání dopadů hospodářské politiky v nových a starých spolkových zemích. Práci uzavírá vývoj vybraných makroekonomických veličin za celé období od znovusjednocení do současnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Hospodářská politika, Německo, znovusjednocení

TITLE

Development of German Economic Policy from Reunification till the Present Day

ABSTRACT

The bachelor work analyses development of German economic policy from its reunification. The first part describes economic characteristics of the territory. Further there are considered political and socio-economical presumptions of reunification. The main emphasis of the work is a characteristics of development and particular steps of German economic policy from reunification. The special attention is paid to a comparison of economic policy impacts in new and old German countries. The work is concluded with development of selected macroeconomical indicators, concerning all period from reunification till present.

KEY WORDS

Economic Policy, Germany, reunification

Obsah

1. Úvod	9
2. Ekonomická charakteristika teritoria.....	11
3. Politické a socioekonomické předpoklady sjednocení.....	13
3.1 Spolková republika Německo	13
3.2 Německá demokratická republika	14
3.3 Politické aspekty znovusjednocení	15
4. Hospodářská politika Německa od znovusjednocení.....	19
4.1 Teoretické základy hospodářské politiky	19
4.2 Hospodářská politika v letech 1990-1998 (éra Helmuta Kohla).....	21
4.2.1 Výchozí ekonomická situace nových a starých spolkových zemí	22
4.2.2 Vytvoření měnové a fiskální unie	24
4.2.3 Privatizace	24
4.2.4 Rozvoj nových spolkových zemí	25
4.2.5 Ekonomické důsledky znovusjednocení.....	26
4.3 Hospodářská politika v letech 1998-2005 (éra Gerharda Schrödera).....	28
4.3.1 Opatření v oblasti pracovního trhu.....	30
4.3.2 Vstup Německa do Eurozóny.....	32
4.4 Hospodářská politika od roku 2005 (éra Angely Merkelové).....	32
4.4.1 Opatření německé vlády na oživení ekonomiky.....	33
4.5 Vývoj vybraných makroekonomických veličin	36
4.5.1 Hrubý domácí produkt.....	36
4.5.2 Nezaměstnanost.....	39
4.5.3 Inflace.....	40
4.5.4 Deficit veřejných rozpočtů	42
5. Závěr	43
Seznam použité literatury	45
Přílohy	47

Seznam tabulek

Tabulka 1 Hospodářský zázrak SRN	14
Tabulka 2 Vybrané ekonomické ukazatele ve starých a nových zemích v roce 1991	23
Tabulka 3 Vývoj nezaměstnanosti SRN v letech 1998-2005	30
Tabulka 4 Vývoj dluhu veřejných rozpočtů (mld. EUR).....	42

Seznam grafů

Graf 1 Struktura transferů kapitálu v letech 1991 – 1999 (roční průměry)	25
Graf 2 Vývoj ročních hrubých mezd v letech 1991-1998 (EUR)	27
Graf 3 Vývoj celkového zadlužení veřejných rozpočtů v letech 1998-2005	29
Graf 4 Vývoj reálného HDP v letech 1992 - 2008.....	37
Graf 5 Vývoj nominálního HDP v letech 1991-2008 (běžné ceny, EUR).....	38
Graf 6 Vývoj nezaměstnanosti v letech 1991-2007	40
Graf 7 Vývoj míry inflace v letech 1992-2008	41

Seznam zkratek

CDU	Christlich Demokratische Union Deutschlands, česky Křesťanskodemokratická unie Německa
CSU	Christlich-Soziale Union, česky Křesťanskosociální unie
DM	Německá marka
DPH	Daň z přidané hodnoty
EUR	Euro
HDP	Hrubý domácí produkt
KSSS	Komunistická strana sovětského svazu
NATO	North Atlantic Treaty Organisation, česky Severoatlantická aliance
NDR	Německá demokratická republika
OECD	Organization for Economic Cooperation Development, česky Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
SED	Sozialistische Einheitspartei Deutschlands, česky Jednotná socialistická strana Německa
SPD	Socialdemokratische Partei Deutschlands, česky Sociálnědemokratická strana Německa
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar

1. Úvod

Německo je naším největším a nejlidnatějším sousedním státem, který nás po staletí významným způsobem politicky, ekonomicky i kulturně ovlivňoval. V této souvislosti je třeba vzpomenout existenci Svaté říše římské, která trvala od desátého století až do roku 1806 a jejíž součástí byly i české země. Mocenským centrem tohoto státního útvaru bylo právě německé území.

Během minulého století se tato významná evropská mocnost stala nechvalně proslulou v celosvětovém měřítku. Dvě světové války, kterých se Německo aktivně účastnilo, respektive v případě druhé světové války bylo iniciátorem, se navždy nesmazatelně zapsaly do světové historie. Zejména druhá světová válka spolu s Jaltskou a Postupimskou konferencí, které byly jejím přímým důsledkem, výrazně změnily a na dlouhou dobu de facto určily další politické uspořádání ve světě. Poválečné rozdělení Německa do čtyř okupačních zón, ze kterých posléze vznikly dva státy na opačné straně politických barikád, bylo jedním z určujících kroků změn na geopolitické mapě Evropy, která vymezila dvě superzóny vlivu, sovětskou a americkou. Toto rozdělení zpřetrhalo ekonomické, kulturní a sociální vazby mezi východní a západní částí země a citelně zasáhlo do života obyčejných lidí, řadových občanů Německa. Jeho znovusjednocení po čtyřiceti letech bylo obrovskou změnou v mnoha oblastech.

Cílem mé bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit, jak znovusjednocení Německa ovlivnilo formování jeho hospodářské politiky a jak se konkrétně promítlo do vývoje vybraných makroekonomických ukazatelů. Důvodem výběru tohoto tématu je nejen geografická blízkost a hospodářský význam Německa, ale také skutečnost, že se řadu let věnuji studiu němčiny a měla jsem možnost v této zemi pobývat.

Úvodní pasáže práce jsou věnovány ekonomické charakteristice teritoria. Dále jsou ve stručnosti rozebrány politické a socioekonomické předpoklady sjednocení Německa, a to socioekonomická charakteristika rozdělených zemí spolu s politickým pozadím událostí vedoucích ke znovusjednocení. Znalost těchto skutečností je podle mého názoru důležitá pro pochopení hospodářsko-politických kroků následujících německých vlád.

Hlavním těžištěm práce je charakteristika vývoje a konkrétních opatření hospodářské politiky Německa od znovusjednocení. Jedná se o období vlád vedených kancléři Helmutem Kohlem, Gerhardem Schröderem a současnou spolkovou kancléřkou Angelou Merkelovou. Zvláštní pozornost je věnována srovnání dopadů hospodářské politiky v nových a starých

spolkových zemích. Práci uzavírá vývoj vybraných makroekonomických veličin za celé období od znovusjednocení do současnosti, a to jak za Německo jako celek, tak i za východoněmecké a západoněmecké spolkové země.

2. Ekonomická charakteristika teritoria

Spolková republika Německo patří k nejvíce rozvinutým průmyslovým zemím na světě. Nominální hodnotou HDP¹ je německá ekonomika největší ekonomikou v Evropě a třetí největší na světě. Německo je světovou jedničkou v exportu, objem vývozu v roce 2007 činil 969,1 miliard EUR², což představuje zhruba třetinu HDP Německa. Ekonomická působnost německého průmyslu má globální charakter, a je tedy více než jiné země propojena se světovým hospodářstvím. V průměru každé třetí euro se vydělává exportem zboží a služeb a každé páté pracovní místo je závislé na zahraničním obchodu³. Současně je Německo druhým největším světovým importním trhem. Nejvýznamnějšími obchodními partnery jsou Francie, USA a Velká Británie. Nejdůležitější centra se nacházejí v průmyslové oblasti Porúří, které se mění na region špičkových technologií a služeb, v okolí Mnichova a Stuttgartu (hightech, automobily), dále se jedná o oblast při řekách Rýn a Neckar (chemický průmysl), Frankfurt nad Mohanem (finanční sektor), Kolín nad Rýnem, Hamburk (přístav, výroba airbusů, média), Berlín a Lipsko.

Německo má systém sociálního tržního hospodářství, to znamená, že stát garantuje svobodné jednání ekonomických subjektů, snaží se však o sociální vyrovnávání nerovných podmínek. Hospodářství je charakteristické velkým množstvím malých a středních podniků, kterých je přibližně 3,6 milionu a pracuje v nich přibližně 70 % z celkového množství zaměstnanců. Podíl rodinných firem na celkovém počtu firem v Německu činí asi 95 %; malé a střední podniky se často dědí z generace na generaci.

Hospodářství Německa se zaměřuje především na sekundární a terciární sektor. Největším hospodářským sektorem je sektor služeb, který se podílí přibližně 70 % jak na tvorbě HDP, tak na celkové zaměstnanosti. Významné místo v oblasti služeb zaujímají banky a pojišťovny, jejich centrály jsou soustředěny ve Frankfurtu nad Mohanem, které je hlavním bankovním centrem evropského kontinentu. Tradičním odvětvím Německa je průmysl, přičemž nejdůležitější je průmysl automobilový, který vytváří roční obrat přes 230 mld. EUR a je nejsilnějším vývozním oborem. SRN je také jedním z typických představitelů vysoce intenzivního a technicky vyspělého zemědělství, je největším evropským producentem

---

¹ V roce 2008 se jednalo o 2489,4 miliard EUR. Základní obecné informace o teritoriu viz příloha A.

² *Statistisches Bundesamt Deutschland* [online]. 2009 [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/DE/Presse/pm/2008/02/PD08_047_51.psm1>.

³ *Fakta o Německu* [online]. 2009 [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/cz/hospodaoestvi/main-content-06/nimecko-prumyslova-zemi.html>>.

mléka, vepřového masa a řepky olejné a v rámci Evropy zaujímá druhé místo v produkci obilí, brambor, cukrové řepy a hovězího masa.

„*Made in Germany*“ je značkou kvality. Německo stojí na světové špičce v automobilovém, elektrotechnickém a chemickém průmyslu a ve strojírenství. Postavení Německa na trhu je možné díky dobré úrovni vzdělání, vysoké produktivitě práce a intenzivnímu propojení průmyslu, vědy a výzkumu. V mezinárodním žebříčku nejvíce ceněných značek⁴ byly v roce 2007 německé podniky zastoupeny hned devětkrát, šlo o značky Mercedes-Benz, BMW, SAP, Siemens, Volkswagen, Audi, Adidas, Porsche a Nivea.

---

⁴Žebříček TOP 100 světových značek zveřejňuje každoročně časopis Business Week.

3. Politické a socioekonomické předpoklady sjednocení

Po skončení druhé světové války měly další osudy poraženého Německa v rukou mocnosti antihitlerovské koalice a podle předchozích dohod bylo území Německa rozděleno do čtyř okupačních zón, a to sovětské, americké, britské a francouzské; hlavní město Berlín bylo rozděleno do čtyř sektorů (viz příloha B). Vývoj ve třech západních okupačních zónách Německa směřoval k obnově demokratického systému s liberálním hospodářstvím a odlišoval se tak zřetelně od vývoje v sovětské zóně. Tyto rozdíly se zostřovaly studenou válkou a zároveň k ní podstatně přispěly. Rozhodnutí sloučit tři západní zóny padlo na jaře 1948. Od roku 1949 pak probíhal vývoj v obou německých státech zcela odlišně.

3.1 Spolková republika Německo

Spolková republika Německo, *tzv. západní Německo*, vznikla v září 1949 na území, které bylo od konce války pod správou tří západních okupačních mocností⁵. SRN se zformovala na území, které bylo hospodářsky vyspělejší než ostatní oblasti předválečného Německa a soustřeďovalo rozhodující podíl německé uhelné, hutní, chemické a strojírenské výroby. Válečné zpuštění nepostihlo hospodářský potenciál západního Německa tak silně jako ve východní části země⁶.

V SRN se prosadila koncepce *sociálního tržního hospodářství*, které vzešlo z *ordoliberalismu*⁷ a spojovalo v sobě ideu tržního hospodářství se sociálními jistotami, které měly zabránit příliš tvrdým dopadům ekonomických reforem. Jak uvádí odborná literatura (Slaný, 2003), změny ve fungování německého hospodářství byly umožněny zásadními reformními opatřeními na konci 40. let pod vedením *Ludwiga Erharda*⁸, přičemž jejich jednotlivými fázemi bylo vytvoření systému centrálního bankovníctví, měnová reforma, deregulace cen a uvolnění kontrolních opatření a liberalizace zahraničního obchodu. Období

---

⁵ Omezení západoněmecké suverenity byla odstraněna v roce 1955, kdy byla SRN přijata do NATO a získala souhlas západních velmocí s remilitarizací země.

⁶ FALTUS, Jozef; PRŮCHA, Václav. *Všeobecné hospodářské dějiny 19. a 20. století*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1996.

⁷ Směr ekonomického myšlení, který vznikl v Německu ve 30. letech 20. století. Jeho hlavní tezí je, že existuje vzájemná vazba mezi hospodářským a právním řádem. Ordoliberalisté požadovali jasná pravidla, aby nedocházelo ze strany státu k zásahům do tržních struktur.

⁸ Ludwig Erhard, německý ekonom a politik, 1949-1963 ministr hospodářství, 1963-1966 spolkový kancléř, označován za otce německého hospodářského zázraku.

1950-1967, kdy došlo k mimořádné prosperitě západoněmecké ekonomiky, je označováno *hospodářským zázrakem*. Za hospodářský zázrak byla považována kombinace plné zaměstnanosti, vysokého růstu a stabilních cen, konkrétní údaje jsou uvedeny v Tabulce 1.

I když bylo Německo válkou velmi poničeno, vlastnilo rozvinutou strukturu hospodářství, disponovalo pracovitou a vzdělanou populací se silným zaměřením na vědce, techniky a inženýry, posílenou také přílivem pracovních sil z Východu. Díky výraznému omezení vojenských výdajů se mohlo soustředit na obnovu země a rozvoj obchodu. Hospodářskou politiku v tomto období lze charakterizovat jako proinvestiční, proexportní a protiinflační. V prvních letech poválečné obnovy přispěla také výrazně americká pomoc ve formě *Marshallova plánu*, v dalších letech se výrazným faktorem růstu stal růst exportů, kdy si německé výrobky rychle získaly uznání na světových trzích. Hospodářský vzestup byl také umožněn vysokým stupněm sociálního smíru a nízkými rozpočtovými deficity.

Tabulka 1 Hospodářský zázrak SRN

Rok	Index HDP ve stálých cenách	Index spotřebitelských cen	Index průmyslové produkce	Míra nezaměstnanosti (%)	Přebytek obchodní bilance (mld. DM)
1950	100	100	100	8,2	-3,0
1955	157	110	173	2,7	1,2
1960	226	120	246	0,6	5,2
1965	288	138	327	0,4	1,2
1970	364	157	431	0,5	15,7

Pramen: SLANÝ, Antonín, a kol. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha : C.H.Beck, 2003, s. 318.

Po mnoha letech hospodářského růstu prošla SRN hospodářskou krizí v letech 1974-1975 a v letech 1980-1983. Oživení hospodářského růstu v této době bylo pomalé, hlavním stimulem byla exportní ofenzíva, podporovaná oslabením kurzu marky ve vztahu k USD. Nové závažné problémy vyvstaly pro SRN po říjnu 1990, kdy došlo ke znovusjednocení obou německých států.

3.2 Německá demokratická republika

Německá demokratická republika, *tzv. východní Německo*, vznikla v říjnu 1949 na území sovětské okupační zóny a zanikla 3. října 1990, tedy dnem znovusjednocení Německa.

Hospodářský vývoj v této zemi byl poznamenán zvýšeným odvodem reparací jak demontážemi průmyslu (41 % průmyslové kapacity zóny bylo převedeno do SSSR), tak založením sovětských akciových společností. Došlo zde k rozsáhlému vyvlastnění, znárodnění velkého průmyslu a k nucené kolektivizaci zemědělství. Postupně docházelo se zaváděním pětiletých plánů ke zvyšování pracovních norem v průmyslu, zhoršilo se zásobování potravinami, klesala výroba. Stoupal proto počet uprchlíků⁹. Nespokojenost obyvatel s nízkou životní úrovní i s diktátorským režimem SED¹⁰ (zatýkání, politické procesy, proticírkevní kampaň) vyvrcholila v povstání v roce 1953.

Převzetí sovětské koncepce plánovaného hospodářství vedlo ke stanovení nerealistických cílů a k nákladnému budování nových odvětví (přednostně těžký průmysl), která by zabránila závislosti na západoněmeckých dodávkách. Opomíjení spotřebního průmyslu vedlo k potížím v zásobování. Pokus o hospodářskou decentralizaci ztroskotal a od roku 1959 klesaly výkony v hospodářství. Obrat nastal až s omezenou liberalizací systému řízení hospodářství v roce 1964. Zatímco pětiletka 1971-1975 NDR podle vlastních údajů splnila, v dalším období plán splněn nebyl. Projevily se nedostatky koordinace jednotlivých odvětví a nedostatek surovin, stejně tak jako zvýšení cen na světových trzích, stoupana zadluženost v konvertibilních měnách a vznikl deficit zahraničního obchodu (Kostlán, 2001).

Do poloviny 80. let pak klesal životní standard obyvatel Německé demokratické republiky v důsledku růstu cen spotřebního zboží. Sociálně politická zlepšení (zvýšení mezd a penzí, zkrácení pracovní doby, snížení nájmu) byla financována ze státního rozpočtu, takže se neustále zvyšoval státní dluh. Zcela nerealistická pětiletka v letech 1985-1990 pak vedla ke státnímu bankrotu a podnítila směr usilující o hospodářské a sociální připojení ke Spolkové republice Německo.

3.3 Politické aspekty znovusjednocení

Německé znovusjednocení, ke kterému došlo 3. října 1990 a kterému předcházelo zhroucení komunistického systému, je jedním z velkých přelomů ve světové politice 20.

---

⁹ V letech 1951-1953 dosáhl počet uprchlíků celkem přibližně 677 000.

¹⁰ SED : Sozialistische Einheitspartei Deutschlands, česky Jednotná socialistická strana Německa, byla vládnoucí komunistickou stranou v NDR.

století. Znamená konec konfliktu mezi Východem a Západem a tím i konec evropských poválečných dějin.

Jednou z nejdůležitějších příčin, které ovlivnily přelom k demokracii, který se odehrál v roce 1989 nejen v NDR, ale také v Polsku, Maďarsku, Československu, Bulharsku a Rumunsku, byla reformní politika generálního tajemníka Ústředního výboru KSSS *Michaila Gorbačova*, který v roce 1985 stanul v čele sovětského vedení a pod heslem „glasnost' a perestrojka¹¹“ zavedl politiku hlubokých hospodářských, politických a společenských změn v Sovětském svazu. KSSS upustila od teze omezené suverenity komunistických států (Brežněvova doktrína). Východoněmecká vládnoucí komunistická strana SED však otevřeně Gorbačovovu perestrojku odmítla. Na konci roku 1987 se v NDR rozostřily spory mezi státem a opozičními skupinami. Po otevření maďarských hranic na Západ v květnu 1989 emigrovaly tisíce občanů NDR do Spolkové republiky a začaly masové demonstrace; k demonstrantům se připojili vlastní rezolucí i spisovatelé a umělci a požadovali zahájení reform. Jak uvádí Müller (2004), 10. a 18. října 1989 se sešlo politické byro SED ke krizovému zasedání, kde předseda Státní rady a generální tajemník SED Erich Honecker všechny reformní návrhy odmítl, následně byl sesazen z funkce generálního tajemníka a 24. října byl definitivně zbaven moci, byl zproštěn i úřadu předsedy Státní rady a předsedy Národní rady obrany. Po svržení Honeckera události v NDR nabraly rychlé tempo. V mnoha městech pokračovaly demonstrace statisíců lidí, požadujících rychlé reformy, svobodné volby, odstranění mocenského monopolu SED, právní stát, svobodu tisku a názorů a svobodu cestování. Dne 7. listopadu odstoupila Rada ministrů a 8. listopadu pak celé politbyro. Dne 9. listopadu 1989 se rozhodla vláda NDR k otevření hranic NDR se Spolkovou republikou a Západním Berlínem (tzv. *Pád berlínské zdi*). Začaly demoliční práce na berlínské zdi, aby bylo možné otevřít nové hraniční přechody. Za pokračujících masových demonstrací se stále silněji ozývalo volání po jednotném Německu.

Významnou roli v procesu sjednocení sehrál spolkový kancléř *Helmut Kohl*¹², který se zasloužil o prohlubování kontaktů s NDR i zlepšování vztahů k SSSR. Jak uvádí Kohl (1997), k velmi významnému jednání mezi ním a sovětským generálním tajemníkem Gorbačovem došlo ve dnech 12. - 15. června 1989. V popření zájmu obou státníků byly vztahy mezi Východem a Západem a s nimi spojené složité otázky odzbrojeny. Shodli se, že má-li se situace v Evropě změnit k lepšímu, musí být německo-sovětské vztahy postaveny na nový

---

¹¹ Otevřenost a přestavba.

¹² Helmut Kohl, nar. 3.4.1930, německý politik, v letech 1982-1998 spolkový kancléř SRN. Od poloviny 60 let vysoký představitel strany CDU.

základ. Gorbačov a Kohl se lidsky sblížili a pojali k sobě důvěru, Gorbačova rovněž velmi srdečně přijímala německá veřejnost. Na konci své návštěvy pak Gorbačov prohlásil studenou válku mezi Sovětským svazem a SRN za skončenou. Za jeho pobytu bylo podepsáno jedenáct dohod, mezi nimi dohoda o ochraně a podpoře investic.

V listopadu 1989 předložil Kohl ve Spolkovém sněmu desetibodový plán směřující pozvolna přes jednotlivé (časově ještě nevymezené) stupně smluvního společenství k jednotnému Německu. Plán byl záhy překonán urychleným procesem přímého sjednocení Německa. Dne 7. prosince 1989 zasedli poprvé u tzv. *kulatého stolu* zástupci vlády a opozičních skupin a jako první opatření dohodli vypracování nové ústavy a uspořádání nových voleb do Lidové sněmovny NDR. Volby se uskutečnily 18. března 1990 a jako vítězná z voleb vzešla strana CDU¹³; ve volebních výsledcích byla spatřována převažující vůle obyvatel NDR k rychlému sjednocení se SRN. S novou, demokraticky zvolenou vládou NDR, zahájila spolková vláda v Bonnu jednání o vytvoření měnové, hospodářské a sociální unie obou německých států a 18. května 1990 byla státní smlouva podepsána v Bonnu ministry financí obou států. Dne 1. července 1990 vstoupila v platnost německá marka jako jediná oficiální měnová jednotka v NDR. Zároveň bylo zavedeno tržní hospodářství a systém sociálního pojištění NDR byl přizpůsoben spolkovému systému. Ještě v červenci byla mezi vládami obou německých států zahájena jednání o druhé státní smlouvě, která měla znamenat definitivní a úplné sjednocení. Jak uvádí odborná literatura (Müller, 2004; Kostlán, 2001) přijala dne 23. srpna Lidová sněmovna usnesení, že NDR přistoupí k SRN podle článku 23 Základního zákona¹⁴ dnem 3. října 1990 a 31. srpna podepsali ve východním Berlíně spolkový ministr vnitra Wolfgang Schäuble a státní tajemník NDR Günter Krause *Smlouvu o sjednocení*, jež obsahuje 45 článků a tři obsáhlé přílohy a byl jí v některých bodech pozměněn Základní zákon, který pak 3. října vstoupil v platnost v dosavadní NDR.

Pokojná revoluce a zhroucení režimu SED se setkaly v Evropě a ve světě s velkou odezvou. Rychlý vývoj směrem k jednotnému Německu vyvolával vzhledem k historickým zkušenostem obavy u některých sousedních států a u Izraele, u světových mocností pak rozporné reakce. Skutečnost, že SRN byla členem NATO a Evropského společenství a NDR zase členem Varšavské smlouvy, vyžadovala, aby se znovusjednocení obou německých států neuskutečnilo izolovaně, ale v součinnosti se čtyřmi vítěznými mocnostmi 2. světové války i sousedními státy. Zvláště jednání se Sovětským svazem se vyvíjela obtížně, neboť souhlas se

---

¹³ CDU - Christlich Demokratische Union Deutschlands, česky Křesťanskodemokratická unie Německa, největší konzervativní strana v Německu.

¹⁴ Ústava SRN z 23.5.1949.

sjednocením Německa pro něj znamenal ztrátu NDR jako západního předpolí svého bezpečnostního pásu. V lednu 1990 se konalo v Ottawě společné zasedání NATO a Varšavské smlouvy, došlo zde k dohodě o uspořádání tzv. *konference dva plus čtyři*, která probíhala mezi oběma německými státy a dále čtyřmi vítěznými mocnostmi (SSSR, USA, Francie, Velké Británie)¹⁵. Teprve při příležitosti setkání prezidenta SSSR Gorbačova a spolkového kancléře Kohla dal Sovětský svaz svůj souhlas k setrvání sjednoceného Německa v NATO; 12. září 1990 pak podepsali v Moskvě ministři zahraničí čtyř vítězných mocností a obou německých států smlouvu o státní suverenitě sjednoceného Německa. Smlouva vstoupila v platnost 15.3.1991 po ratifikaci. Ministři zahraničí se dohodli, že již 3. října, tedy ještě před ratifikací smlouvy jednotlivými parlamenty, budou zrušena práva čtyř mocností, čímž získá sjednocené Německo svou plnou a neomezenou suverenitu. Sjednocené Německo se vzdá atomových, biologických a chemických zbraní a zaváže se, že sníží počet vojska na 370 000 mužů. Dokud budou sovětská vojska na území bývalé NDR (maximálně do roku 1994), nebudou tam žádné jednotky podléhající NATO. 13. září pak podepsali ministři zahraničí Genscher a Ševarnadze německo-sovětskou smlouvu o partnerství.

Slavnostními obřady a oslavami přivítali Němci 3. října 1990 den německého znovusjednocení, který se stal posléze i státním svátkem. Jak vzpomíná Kohl (1997) : „Pro mne to byl splněný sen, když za zvuků státní hymny byla před Říšským sněmem v noci z 2. na 3. říjen vztyčována černo-červeno-zlatá vlajka. Po dlouhých desetiletích trpkého rozdělení naše německá vlast dosáhla bez krve a slz své jednoty v podmínkách svobody. To byla událost v moderních dějinách bezpříkladná. Byl jsem šťasten, když jsem tehdy stál se svou paní na schodišti pod hlavním portálem Říšského sněmu a spolu s námi tam tuto událost radostně slavilo půl milionu lidí.“

---

¹⁵ Německé hospodářské dějiny. In *Acta Oeconomica Pragensia*. Praha : Oeconomica, 2008, s. 7.

4. Hospodářská politika Německa od znovusjednocení

„Hospodářská politika je obecně přístup státu k ekonomice své země. Jde o činnost, při níž nositelé hospodářské politiky (zejména vláda, centrální banka) používají určitých nástrojů a svěřených pravomocí k tomu, aby ovlivnili ekonomický a sociální vývoj (ekonomiku jako celek, nebo její část), přičemž se snaží dosáhnout určitých ekonomických (v širších souvislostech i celospolečenských) cílů.“ (Slaný, 2003, s. 86)

4.1 Teoretické základy hospodářské politiky

Hospodářská politika v sobě zahrnuje dvě základní oblasti, a to makroekonomickou a mikroekonomickou. *Makroekonomická hospodářská politika* se týká zabezpečování základních ekonomických cílů společnosti. Je zaměřena nejen na celkový rozvoj ekonomiky, ale zejména na zachování relativní stability ekonomiky, a proto je zpravidla nazývána politikou stabilizační. Zahrnuje v sobě tyto základní politiky:

- **Rozpočtovou (fiskální):** Je pokládána za jednu z rozhodujících vládních aktivit při stabilizaci ekonomického vývoje. Plní funkci stabilizační, alokační a redistribuční. Hlavními nástroji jsou změny vládních výdajů a změny v příjmech plynoucí z daňové soustavy.
- **Měnovou (monetární):** Je prováděna centrální bankou. Prostřednictvím kontroly zásoby nominálních peněz (peněžní zásoby) nebo pomocí pohybu úrokové sazby působí zejména na stabilitu cenové hladiny. Dále centrální měnová autorita sleduje cíle podpory agregátního výstupu, úrovně zaměstnanosti a rovnovážnosti platební bilance.
- **Vnější hospodářskou politiku (mezinárodní):** Jde o záměrné působení státu na vnější ekonomické vztahy vytvářením a uplatňováním pravidel chování daného národního hospodářství ve světové ekonomice s cílem zabezpečit vnější ekonomickou rovnováhu. Součástí této politiky je zahraničněobchodní politika, devizová politika, úvěrová politika, kapitálová a investiční politika, migrační politika aj.

Naproti tomu *mikroekonomická hospodářská politika* je zaměřena především na zvyšování efektivity při alokaci zdrojů společnosti. Zahrnuje v sobě zejména:

- **Politiku ochrany hospodářské soutěže:** Její hlavní funkcí je otevřít pro subjekty na trhu svobodný konkurenční prostor a základním cílem tedy podpora konkurence. Jako nástroje můžeme označit veškeré legislativní normy, které se dotýkají této problematiky a všechny výkony orgánů a institucí k tomu oprávněných, jež podle těchto norem jednají.
- **Strukturální politiku:** Koncentruje se většinou na obory s významnou váhou v ekonomice a se silným vlivem odborů a odpovídá celkovému zaměření hospodářské politiky v oblasti státních zásahů do ekonomiky. K nejdůležitějším nástrojům patří dotace, daňová zvýhodnění, regulace cen, speciální fondy, vývozní a dovozní kvóty, státní zakázky, ochranná a preferenční cla
- **Politiku rozdělování a důchodovou politiku:** Přerozdělovací procesy se uskutečňují pomocí celé řady institucí a nástrojů, nejvýznamnějšími nástroji jsou sociální zabezpečení, progresivní zdanění příjmů, zákonná minimální mzda a transfery v naturáliích.
- **Sociální politiku :** Lze ji chápat jako soubor opatření, která směřují ke zlepšení základních životních podmínek obyvatelstva jako celku a k zabezpečení sociálního smíru v rámci daných hospodářských a politických možností země.

Cíle hospodářské politiky se v jednotlivých státech různí podle přijaté hospodářskopolitické koncepce, složení vlád, časového období či podle ekonomické situace země. Současný demokratický stát sleduje v hospodářské oblasti dva hlavní cíle, a to *hospodářský růst a hospodářskou rovnováhu*.

Hospodářský růst vyjadřuje vzestup hospodářského potenciálu země a většinou je popisován pomocí tempa růstu reálného produktu, zpravidla hrubého domácího produktu. Ekonomický růst je chápán jako důležitý předpoklad zvyšování životní úrovně obyvatelstva, explicitně formulovaný cíl hospodářského růstu však není vždy všeobecně přijímán do systému tradičních cílů hospodářské politiky, neboť stanovení tohoto cíle se dostává do konfliktu s přirozeným vývojem tržní ekonomiky, ve které rozhodování o úsporách a investicích je autonomní záležitostí jednotlivých ekonomických subjektů.

V rozboru ekonomické rovnováhy pracuje ekonomická teorie většinou se třemi hlavními oblastmi, a to s:

- rovnováhou na trhu práce, která se vyjadřuje mírou nezaměstnanosti,
- rovnováhou cen a stabilitou měny, kde je hlavním ukazatelem míra inflace,
- rovnováhou ve vnějších ekonomických vztazích, jež se sleduje pomocí platební bilance

Tyto tři oblasti neboli cíle hospodářské politiky – nízká míra nezaměstnanosti, cenová stabilita a vnější rovnováha - směřují k zachování hospodářské stability. Grafické zobrazení naplňování čtyř prioritních cílů hospodářské politiky představuje *magický čtyřúhelník*, který vyjadřuje, že dosahování některých cílů je navzájem konfliktní. Optimální magický čtyřúhelník podle parametrů OECD má tuto podobu: míra nezaměstnanosti 5,5%, míra inflace 2 %, meziroční tempo růstu reálného HDP 3 %, saldo běžného účtu platební bilance k nominálnímu HDP 0 %. Cíle magického čtyřúhelníku však nepředstavují celý soubor cílů hospodářské politiky a jsou většinou doplňovány o cíle další, jako jsou např. sociální cíle, ekologické cíle, cíle v oblasti strukturální adaptace ekonomiky na dlouhodobé trendy a požadavky vědecko-technického vývoje.

4.2 Hospodářská politika v letech 1990-1998 (éra Helmuta Kohla)

Německo, představující dlouhodobě „motor“ hospodářského růstu Evropských společenství, se po svém znovusjednocení dostalo do zcela nové politické, ekonomické i sociální reality. Hospodářské propojení „nových“ spolkových zemí se „starými“ vyvolalo složitý komplex problémů. Náleželo mezi ně zejména sjednocení měny, privatizace státních podniků a celková restrukturalizace hospodářství pěti nových spolkových zemí. Před parlamentními volbami v březnu 1990 spolkový kancléř Helmut Kohl sliboval program „rychlého a bezbolestného“ sjednocení. Vývoj na území bývalé NDR však probíhal jinak, než se předpokládalo. Po kratičkém hospodářském boomu v letech 1990-1991 vyvolaném sjednocením se Německo v roce 1993 propadlo do hospodářské recese. Hned v prvním roce sjednocení se ukázalo, že rozpočtové prostředky státu byly nedostatečné vzhledem k růstu výdajů na nastavenou sociální, zdravotní a penzijní politiku. Finanční těžkosti Německa prohloubily jeho výdaje spojené s účastí jednotek *Bundeswehru* pod vlajkou OSN v první válce v Perském zálivu (cca 18 mld. DM). Proti původním slibům musela Kohlova vláda již

počátkem roku 1991 přistoupit ke zvyšování daní z benzínu, tabákových výrobků a telekomunikačních služeb, a další vlny růstu daňového zatížení následovaly. Reakce veřejnosti byla ostrá, začalo se hovořit o „daňové lži“ a v nových spolkových zemích z hledem k rostoucí nezaměstnanosti dosáhly demonstrace v řadě měst rozsahu protikomunistických demonstrací z období před zánikem NDR. Ke sjednocení Německa navíc došlo v době, kdy světové hospodářství prožívalo útlum a v mnoha zemích se krátkodobě projevil příznaky recese. Růst německé ekonomiky je mimořádně závislý na exportu, na počátku 90. let se však exportní možnosti výrazně snížily. Jak uvádí Sirůček (2007), aktivní bilance německého zahraničního obchodu klesla v přepočtu na EUR z 55 miliard v roce 1990 na 11 miliard v roce 1991, s oživující se světovou ekonomikou začala stoupat a koncem Kohlovy éry (1998) dosáhla 65 miliard.

4.2.1 Výchozí ekonomická situace nových a starých spolkových zemí

Na území bývalé NDR vzniklo v rámci znovusjednocení pět nových spolkových zemí, a to Braniborsko, Meklenbursko–Přední Pomořansko, Sasko, Sasko–Anhaltsko a Durynsko. Spolková republika Německo čítá po svém znovusjednocení celkem 16 spolkových zemí (podrobněji viz Příloha C). Specifické postavení má město Berlín, které bylo po válce rozděleno na 4 sektory, ze sovětského sektoru vznikl tzv. *východní Berlín*, který náležel k NDR a z ostatních tří sektorů (amerického, francouzského a britského) vznikl tzv. *západní Berlín*, který náležel k SRN. Celé město však leželo hluboce v sovětské zóně. V rámci znovusjednocení Německa došlo ke sjednocení východní a západní části Berlína do jedné spolkové země a sjednocený Berlín se stal hlavním městem SRN. Německé statistiky nejsou při vykazování dat o sjednoceném Berlínu jednotné, neboť některé přiřazují Berlín k novým, jiné ke starým spolkovým zemím. Při zpracování tématu jsem se však častěji setkala s přiřazením Berlína k novým spolkovým zemím, a proto údaje o Berlínu budou i v této práci zahrnována mezi nové spolkové země, pokud výslovně nebude uvedeno jinak.

Na počátku 90. let existovaly mezi novými a starými spolkovými zeměmi obrovské rozdíly, které pramení ze skutečnosti, že zatímco SRN v době znovusjednocení patřila k nejsilnějším světovým ekonomikám a byla největším světovým exportérem, centrálně plánované hospodářství NDR bylo v žalostném stavu. Přehled o vybraných ekonomických ukazatelích ve starých a nových spolkových zemích na počátku existence sjednocené země poskytuje Tabulka 2.

Tabulka 2 Vybrané ekonomické ukazatele ve starých a nových zemích v roce 1991

Země	HDP na obyvatele v běžných cenách (v EUR ¹)	Růst HDP, cenově očištěno (v %), rok 1992	Míra nezaměstnanosti (v %)	Hrubá roční mzda na zaměstnance (EUR ²)
Německo	19 186	2,2	7,3	19 691
Staré země (bez Berlína)	22 030	1,5	6,2	21 763
- Badensko- Württembersko	23 430	1,2	3,7	22 371
- Bavorsko	22 724	2,6	4,4	20 915
- Brémy	26 838	0,1	10,7	22 232
- Dolní Sasko	18 890	1,7	8,1	20 743
- Hamburk	33 845	0,9	8,7	24 166
- Hesensko	24 419	2,0	5,1	22 704
- Porýní-Falc	19 301	0,2	5,4	20 898
- Sársko	19 231	0,0	8,6	20 904
- Severní Porýní- Vestfálsko	21 184	1,0	7,9	22 262
- Šlesvicko-Holštýnsko	19 304	1,5	7,3	19 603
Nové země (včetně Berlína)	9 442	8,2	10,2	12 676
- Berlín	18 427	3,4	10,6	19 238
- Braniborsko	7 660	9,4	10,3	11 420
- Durynsko	6 625	18,0	10,2	10 808
- Meklenbursko-Přední Pomořansko	7 470	9,5	12,5	11 114
- Sasko	7 597	9,9	9,1	11 157
- Sasko-Anhaltsko	7 139	10,1	10,3	10 958

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů *Statistische Ämter des Bundes und der Länder* [online]. Dostupný z WWW: <http://www.vgrdl.de/Arbeitskreis_VGR/> a údajů *Bundesagentur für Arbeit* [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.bundesagentur-fuer-arbeit.de/>>

Pozn. ^{1,2} Údaje byly v roce 2005 přepočteny statistickým úřadem na EUR.

Z ekonomických ukazatelů v tabulce je skutečně zřejmý značný rozdíl mezi starými a novými spolkovými zeměmi. Nové země vykazují výrazně vyšší míru nezaměstnanosti a naopak značně nižší roční hrubou mzdu na zaměstnance, která dosahuje pouze 51,3 % úrovně starých zemí. Nominální hrubý domácí produkt vyjádřený na obyvatele v nových zemích dosahuje dokonce 42,9 % úrovně starých zemí. Nové země však ve sledovaném roce vykazují výrazný hospodářský růst, který je dán revitalizací hospodářství a výraznou hospodářskou pomocí, která sem plynula na úkor starých zemí, kde se naopak hospodářský růst výrazně zpomalil a v některých spolkových zemích (Sársko, Brémy, Porýní-Falc) prakticky zastavil.

4.2.2 Vytvoření měnové a fiskální unie

Ještě před vlastním sjednocením měny převzala spolková banka *Bundesbank* kontrolu nad východoněmeckým bankovním systémem. Po vyhlášení jednotné měny v červenci 1990 byly běžné účty firem vedené do té doby u východoněmecké *Deutsche Kreditbank* převedeny na západoněmecké obchodní banky *Dresdner Bank* a *Deutsche Bank*. Staré úvěry byly v bankovních bilancích izolovány a obě uvedené banky tak nebyly zatíženy špatnými úvěry. Samotné vytvoření měnové unie bylo předmětem mnoha diskuzí mezi politiky SRN a NDR. Klíčové bylo stanovení směnného poměru mezi DM a východoněmeckou markou. Vzhledem k tomu, že neexistovaly žádné objektivní ekonomické ukazatele pro stanovení tohoto poměru, jednalo se výlučně o politickou otázku. Mzdy, platy a důchody byly vyměřeny v poměru 1:1, rovněž v poměru 1:1 byla provedena výměna úspor pro děti do výše 2000 DM, pro dospělé do výše 4000 DM, pro seniory do výše 6000 DM a další úspory a také dluhy se měnily v poměru 2:1¹⁶. Výsledkem byla výměna 64 mld. východoněmeckých marek 1:1 a 211 mld. v poměru 2:1, což znamenalo nárůst tehdejší původní peněžní zásoby ve výši 1255 mld. DM o dalších 170 mld. DM, tedy o 14 %.

V otázce sladění daní došlo k opožděnému přijetí daňového systému SRN ve východních zemích. Hlavními důvody byla stále probíhající daňová reforma v SRN a obava z dopadu zvýšených daní na obyvatelstvo bývalé NDR. Z těchto důvodů byly k 1.7.1990 zavedeny pouze daně spotřební, dovozní, z obratu a DPH. K celkovému sladění daňových systémů došlo k 1.1.1991.

4.2.3 Privatizace

Dalším stěžejním úkolem se stala privatizace státních podniků v NDR. Za tímto účelem vznikl *Treuhandanstalt*¹⁷, jehož úkolem bylo vykonávat jakési poručnictví nad majetkem určeným k privatizaci. Byl zodpovědný přímo Spolkovému sněmu a měl zajistit přeměnu státních podniků na akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným a následnou privatizaci. Privatizovalo se různými metodami od přímého prodeje přes účast jiných podniků na zprivatizovaných podnicích až po management buy-out (prodej podniku stávajícímu managementu) či reprivatizaci (restituci). Nejprve se uvažovalo, že velké státní

¹⁶ MÜLLER, Helmut, a kol. *Dějiny Německa*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 463.

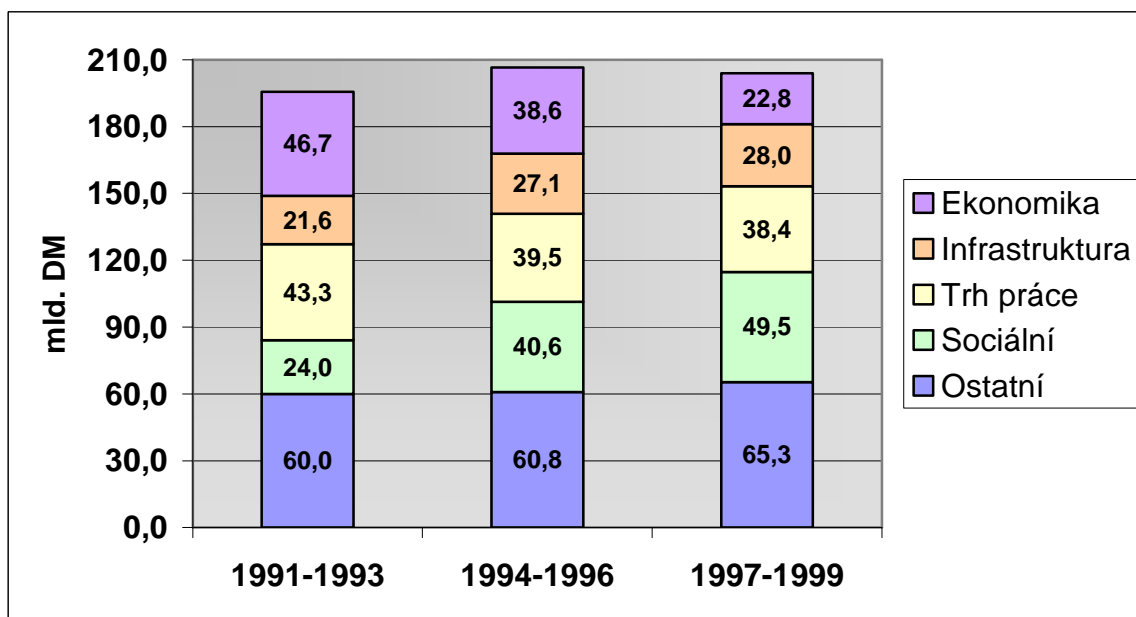
¹⁷ V překladu Úřad pro správu národního majetku.

podniky nebudou rozdělovány na menší části, ale ukázalo se, že to bude nevyhnutelné, neboť zájem byl většinou pouze o prosperující části z privatizovaných podniků. Odborná literatura (Tomeš, 2008) uvádí, že celkový počet privatizovaných podniků dosáhl 8000, přičemž po jejich rozdělení šlo až o 13,5 tisíce jednotek, z čehož bylo cca 3000 zlikvidováno a odhaduje se, že hodnota privatizovaného majetku dosáhla 1,3 bilionu DM. Proces privatizace byl ukončen ke konci roku 1994, kdy zůstalo nezprivatizováno pouze 60 podniků. Výsledkem privatizace bylo poměrně koncentrované vlastnictví, mnoho firem, přibližně 2/3 zprivatizovaných podniků, se ocitlo především ve vlastnictví západoněmeckých podnikatelů.

4.2.4 Rozvoj nových spolkových zemí

Rozvoji východního Německa napomohla solidární hospodářská pomoc, která tam plynula ve formě transferových plateb ve výši cca 5 % HDP vyprodukovaného ve starých spolkových zemích. V březnu 1993 přijala spolková vláda pod vedením kancléře Helmuta Kohla tzv. *Pakt financování německé jednoty*, což byl příslib transferů ze západní části Německa novým spolkovým zemím. Tyto transfery v letech 1991 – 1998 zachycuje Graf 1. Z údajů vyplývá, že transfery v letech 1991–1993 činily v průměru 195,6 mld. DM ročně, v letech 1994-1996 206,7 mld. DM ročně a v letech 1997-1999 204 mld. DM.

Graf 1 Struktura transferů kapitálu v letech 1991 – 1999 (roční průměry)

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů *Bundeskanzler Dr. Helmut Kohl* [online].
Dostupný z WWW: <<http://www.helmut-kohl.de/index.php?msg=905>>.

Tyto prostředky byly vynaloženy hlavně na sociální zabezpečení obyvatelstva, na realizaci regionálních a strukturálních programů směřujících převážně do infrastruktury a na investiční pobídky. Přispěly tak k revitalizaci hospodářství nových spolkových zemí, na niž nepostačovaly prostředky soukromého kapitálu. Tokem transferových plateb vláda mimo jiné sledovala vytváření takových podmínek, které měly investorům zatraaktivnit podnikatelské aktivity v této oblasti. V letech 1990-1997 tam byly vybudovány propojením státní a soukromé iniciativy investiční celky v hodnotě kolem 600 mld. DM (Sirůček, 2007, s. 213). Vzhledem k původně neočekávané obtížnosti procesu hospodářského vyrovnávání počítá spolková vláda se solidární hospodářskou výpomocí až do roku 2019.

4.2.5 Ekonomické důsledky znovusjednocení

Východní Německo se v zásadě potýkalo s podobnými problémy jako každá jiná země procházející transformací z centrálně plánovaného hospodářství na podmínky tržní ekonomiky. Základní podmínky však zde byly odlišné, neboť ostatní postkomunistické země sice mohly počítat s radami a s určitou finanční výpomocí od západních států, jinak ale musely přechod zvládnout samy. Východní Německo lze považovat za privilegovaný zvláštní případ, neboť součástí znovusjednocení byl přenos institucí a administrativních kapacit a rozsáhlá finanční výpomoc plynoucí z větší a bohatší západní části. Došlo k rychlé modernizaci infrastruktury, ekonomické a sociální obtíže mohly být finančně pokryty a pro značnou část společnosti se zlepšily individuální životní podmínky a mohly být přeneseny osvědčené instituce.

Na druhou stranu sjednocení přineslo východoněmecké ekonomice veliké problémy, větší než v jiných zemích v přechodu. Nastala rychlá deindustrializace provázená obrovskou nezaměstnaností, východní Německo zůstalo závislé na finančních dotacích poskytovaných západním Německem. Sjednocení řadu věcí usnadnilo, nicméně zabránilo východním Němcům, aby sami našli řešení. Během privatizace Treuhandnastalt prodal naprostou většinu bývalých státních podniků západoněmeckým investorům, v důsledku čehož se mnoho východních Němců cítilo být „kolonizováno“.¹⁸

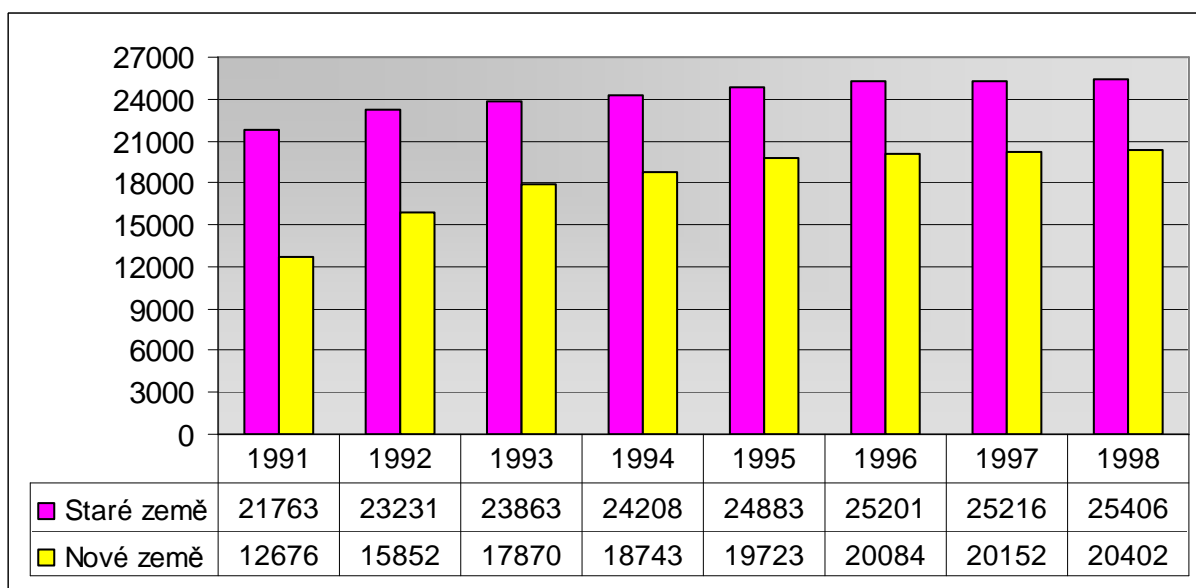
Vážné důsledky mělo vytvoření měnové unie, která vedla ke zvýšení peněžní zásoby ve východním Německu o 14 %. Realizovaný směnný poměr vedl ke skokovému

---

¹⁸ *Transformace a modernizační výzvy : Česko-Německo-Maďarsko-Polsko-Slovensko: Sympozium evropských sociologů v Praze 2001.* Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2001, s. 78.

„zbohatnutí“ východoněmeckých domácností. To se následně promítlo razantním růstem spotřebních výdajů. Růst soukromé spotřeby se poté promítl do více než 10 % zvýšení dovozů v letech 1990 a 1991 (v každém roce) v celoněmeckém vyjádření a dále do obrovských deficitů běžného účtu zemí bývalé NDR. Ještě v roce 1998 tento deficit dosahoval zhruba 50 % východoněmeckého HDP. Po zavedení měnové unie také došlo k rychlému růstu mezd v bývalé NDR, přičemž nejvyšší mzdový skok nastal v roce 1991. Zatímco ještě v polovině roku 1990 dosahovaly východoněmecké mzdy cca 20 % úrovně mezd západoněmeckých, na počátku roku 1991 to bylo více než 50 %. Vývoj ročních hrubých mezd na obyvatele v západní a východní části země v letech 1991-1998 uvádí Graf 2.

Graf 2 Vývoj ročních hrubých mezd v letech 1991-1998 (EUR)

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů *Statistische Ämter des Bundes und der Länder* [online].
Dostupný z WWW : <http://www.vgrdl.de/Arbeitskreis_VGR/>

Jak vyplývá z grafu, v nových spolkových zemích docházelo zejména v první polovině 90. let k rychlému nárůstu mezd. Zatímco v prvním roce po znovusjednocení dosahovaly roční hrubé mzdy 58 % západoněmecké úrovně, na konci Kohlovy éry (1998) to bylo již 80 %. Tomuto mzdovému vývoji však neodpovídal růst produktivity práce, která se ještě v roce 1999 pohybovala na zhruba 60 % úrovni oproti západní části Německa. Rychlý růst mezd je zřejmě dominantním faktorem ekonomických problémů nových spolkových zemí, zejména dlouhodobě vysoké nezaměstnanosti, pohybující se ve východních zemích v rozmezí 15 – 20 %. Podrobněji k vývoji nezaměstnanosti v Německu, včetně srovnání situace ve východních a západních spolkových zemích viz kapitola 4.5.2.

Jak již bylo výše zmíněno, restrukturalizace východního Německa si vyžádala vysoké investice ve formě transferů kapitálu. Tato skutečnost negativně dolehla i na veřejné finance, proto byl v roce 1993 přijat konsolidační program, který počítal se snížením výdajů a zároveň nárůstem příjmů díky zvyšování daňového zatížení. Přestože se kancléř Kohl snažil snižovat podíl veřejných výdajů na HDP (a v 80. letech se mu to skutečně dařilo), sjednocení Německa si vynutilo jejich opětovný relativní nárůst. V polovině 90. let se státní deficit podílel na HDP více než 50 %. Více k této problematice viz kapitola 4.5.4.

V nových spolkových zemích tedy nebyla naplněna optimistická očekávání a na druhé straně se ekonomicky hůře začalo vést i Němcům na západě. Ti navíc viděli, že v podstatě financují obnovu hospodářství bývalé NDR, ovšem bez viditelných pozitivních efektů. Neutěšené hospodářské výsledky pak vedly v roce 1998 k volebnímu neúspěchu dosavadní vlády CDU/CSU¹⁹, a naopak k vítězství strany SPD²⁰, která získala 40,9 % všech odevzdaných hlasů a sestavila koaliční vládu se stranou zelených. Helmuta Kohla vystřídal po šestnácti letech na pozici spolkového kancléře Gerhard Schröder.

4.3 Hospodářská politika v letech 1998-2005 (éra Gerharda Schrödera)

Hlavním sloganem Schröderovy SPD v roce 1998 byl příslib snížení nezaměstnanosti. Na začátku volebního roku bylo bez práce 12 % aktivních Němců. Jak uvádí Tomeš (2008), problematika zaměstnanosti byla řešena opatřeními, která v konečném důsledku nezaměstnanost ještě zvýšily. Schröderův kabinet značně rozšířil sociální stát a znepružnil pracovní trh. Výdaje SRN na sociální systém dosáhly až 32 % německého HDP. Tomu pak odpovídá podíl daní a příspěvku na sociální a zdravotní pojištění na hrubé mzdě, který v roce 2003 dosáhl 47,8 %, zatímco před 30 lety byl o 14 procentních bodů nižší.

Vážným problémem německého hospodářství se stal vysoký deficit veřejných rozpočtů. Jak již bylo výše zmíněno, restrukturalizace východního Německa si vyžádala vysoké investice ve formě z transferů kapitálu a tato skutečnost negativně dolehla i na veřejné finance. Vývoj celkového zadlužení veřejných rozpočtů ve sledovaném období zachycuje

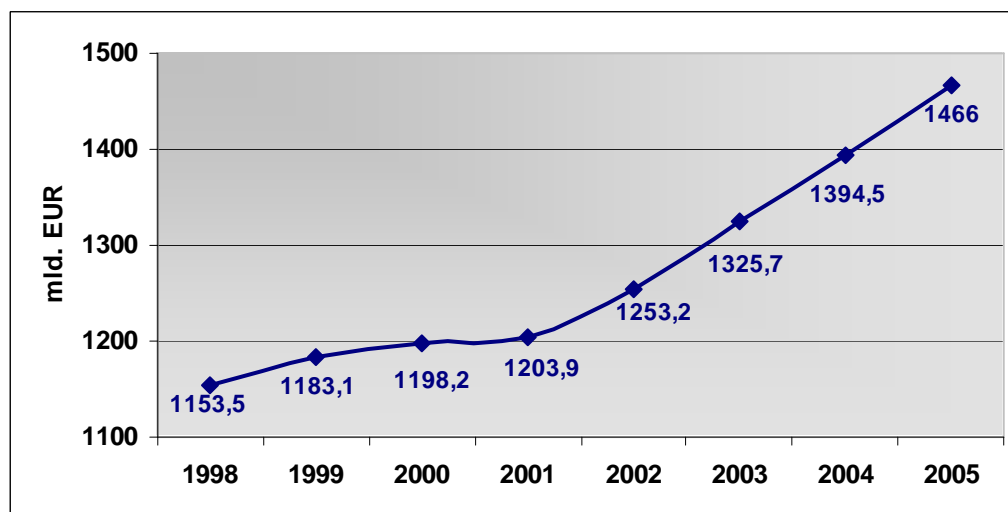
---

¹⁹ CDU, Křesťanskodemokratická unie Německa, nepůsobí na území Bavorska. CSU, Křesťanskosociální unie, je činná výhradně na území Bavorska. Na spolkové úrovni tyto strany vystupují společně jako CDU/CSU, mají i společný poslanecký klub.

²⁰ Sozialdemokratische Partei Deutschlands, česky Sociálnědemokratická strana Německa. Je nejstarší a nejpočetnější strana v Německu. Své kořeny má dělnickém hnutí, v posledních letech se mění ve stranu liberálně středolevé orientace.

Graf 3, z něhož je patrný neustálý nárůst dluhu, který na konci sledovaného období činil celkem 1.466 mld. EUR.

Graf 3 Vývoj celkového zadlužení veřejných rozpočtů v letech 1998-2005

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů *Bundesministerium der Finanzen* [online].

Dostupný z : WWW: <<http://www.bundesfinanzministerium.de>>.

Německo se ve sledovaném období potýkalo rovněž s trvale nízkým růstem hospodářství, v roce 2001 rostla ekonomika SRN tempem 0,6 % a v roce 2003 zaznamenala dokonce pokles HDP o 0,1 %. V německé ekonomice se odrazil pokles mezinárodní konjunktury, zvláště po teroristických útocích na Spojené státy americké dne 11. září 2001. Na hospodářském propadu se také významně podepsala slabá poptávka na vnitřním trhu. Vláda se ji pokusila oživit diverzifikovanými daňovými úlevami, ale tato opatření skončila nevalným výsledkem.

Příliš pozvolný hospodářský růst, stoupající počet nezaměstnaných, ale také vysoký deficit státního rozpočtu přiměl vládu sociálních demokratů a zelených k přípravě reformy sociálního systému a pracovního trhu. Jejich koncepci zveřejnil Gerhard Schröder pod názvem *Agenda 2010* (viz kapitola 4.3.1). Postupně zaváděné reformy přispěly v roce 2004 k překonání stagnace a obnově hospodářského růstu, ale nikoli k radikálnějšímu úbytku nezaměstnaných. Vývoj nezaměstnanosti ve sledovaném období zachycuje Tabulka 3.

Tabulka 3 Vývoj nezaměstnanosti SRN v letech 1998-2005

Rok	Spolková republika Německo		Staré spolkové země (bez Berlína)		Nové spolkové země (včetně Berlína)	
	Počet nezam.	Míra nezam. (%)	Počet nezam.	Míra nezam. (%)	Počet nezam.	Míra nezam.(%)
1998	4.280.630	12,3	2.751.535	10,3	1.529.095	19,2
1999	4.100.499	11,7	2.604.720	9,6	1.495.779	18,7
2000	3.889.695	10,7	2.380.987	8,4	1.508.707	18,6
2001	3.852.564	10,4	2.320.500	8,0	1.532.064	18,8
2002	4.060.317	10,8	2.497.678	8,5	1.562.639	19,2
2003	4.376.028	11,6	2.752.589	9,3	1.623.439	20,1
2004	4.381.042	11,7	2.781.347	9,4	1.599.695	20,1
2005	4.860.234	13,0	3.246.097	11,0	1.614.137	20,6

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů *Statistisches Bundesamt Deutschland* [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.destatis.de>>.

Nezaměstnanost představuje skutečně závažný problém německé ekonomiky. Ve sledovaném období nejenže se nepodařilo nezaměstnanost snížit, ale na konci vlády Gerharda Schrödera bylo dokonce o téměř 600.000 nezaměstnaných více než při jeho nástupu do úřadu. Situace se nejvíce vyhroutil v roce 2005, kdy v měsíci únoru počet oficiálně registrovaných nezaměstnaných přesáhl 5,2 milionu, což je nejvíce v celém poválečném období. Z přehledu je navíc patrný propastný rozdíl mezi východní a západní částí země, kdy nezaměstnanost ve východní části země dosahuje dlouhodobě zhruba dvojnásobku úrovně západoněmeckých zemí.

Na podzim roku 2005 se v Německu konaly předčasné volby, vládu převzala velká koalice a křeslo spolkové kancléřky získala Angela Merkelová z CDU. Ke Schröderově těsné prohře také přispěla přijatá reformní opatření.

4.3.1 Opatření v oblasti pracovního trhu

Jak již bylo výše zmíněno, Schröderova vláda se rozhodla nezaměstnanost snižovat také realizací opatření obsažených v dokumentu *Agenda 2010*, který byl přijat v březnu 2003. Cílem programu bylo oživení německého hospodářství a vytvoření podmínek pro vznik nových pracovních příležitostí. V rámci Agendy 2010 byly realizovány i reformy pracovního

trhu, známé jako *reformy Hartz*²¹. Soubor těchto reforem tvořily čtyři části v podobě souborů reformních zákonů označených jako Hartz I až Hartz IV. Obsah reforem Hartz je následující:

- **Hartz I:** Zavedl princip „za stejnou práci stejná odměna“, začal rovněž s realizací programu na podporu začínajících samozaměstnaných osob nazvaných „Ich-AG“²².
- **Hartz II:** Jde o normu upravující tzv. *mini a midizaměstnaní*, definovaná podle výše měsíčního příjmu. Na oba typy se vztahovaly snížené či dokonce žádné odvody na sociální zabezpečení a nižší daně.
- **Hartz III:** Transformuje síť úřadů práce po vzoru soukromé agentury k vyhledávání práce.
- **Hartz IV:** Snaží se řešit dlouhodobou nezaměstnanost. Zde mohlo například dojít k odejmutí podpory v nezaměstnanosti u osob, jež odmítly nabízenou práci.

Další opatření týkající se pracovního trhu byla zaměřena na podporu zaměstnávání mladých lidí ve východních spolkových zemích, zkrácení doby vyplácení podpor v nezaměstnanosti na 12 měsíců či zpružnění pracovněprávní legislativy při propouštění. Agenda 2010 obsahovala také celou řadu dalších ekonomických reforem v podobě zejména následujících opatření:

- snížení zdanění fyzických osob (v nejnižším i nejvyšším daňovém pásmu),
- omezení povinnosti disponovat koncesí na určitá povolání,
- posílení malých a středních forem podnikání; podpory ve formě přímých dotací či dotací z úvěrů atd. pro nově zakládané malé a střední podniky,
- podpora modernizace bydlení (uvolnění prostředků na státem dotované úvěry).

V oblasti sociálního zabezpečení byl přijat plán pro penzijní reformu, kde mělo nejprve dojít ke zvýšení věkové hranice pro odchod do důchodu. Ve zdravotnictví byla postupně zaváděna finanční spoluúčast pacienta. Obecně lze program Agenda 2010 charakterizovat jako postupné upouštění konceptu sociálního státu. Zatím však není možné zhodnotit, zda uvedený soubor reforem přinese kýžený efekt.

---

²¹ Peter Hartz byl členem představenstva Volkswagen AG. Vypracoval koncept reforem pracovního trhu v Německu a předložil spolkové vládě v roce 2002.

²² V překladu „Já-a.s.“

4.3.2 Vstup Německa do Eurozóny

Dne 1. června 1998 se začaly národní centrální banky společně s nově založenou Evropskou centrální bankou připravovat na přechod k jednotné měně euro. *Deutsche Bundesbank* jakožto centrální banka Německé spolkové republiky tento postup aktivně podporovala a napomáhala jeho utváření od samého počátku. Od roku 1999 se stala součástí Eurozóny, v rámci níž sdílí odpovědnost za společnou měnu s ostatními centrálními bankami členských zemí EU.

Euro v současnosti sdílí 16 členských států Evropské unie, které společně tvoří Eurozónu. V Německu (a dalších deseti členských zemích) bylo euro zavedeno 1. ledna 1999 a stalo se oficiální měnou, která nahradila dřívější německou marku. Marka byla zafixována vůči euru pomocí nezměnitelného koeficientu, který byl stanoven dne 31.12.1998 vztahem : **1EUR = 1,95583 DM**²³. V první fázi bylo euro zavedeno jako virtuální měna pro bezhotovostní platby a pro účely účetnictví, přičemž dřívější měna se používala i nadále pro hotovostní platby. Dne 1. ledna 2002 pak bylo euro zavedeno v podobě bankovek a mincí. Se zavedením jednotné měny euro ztratily všechny země, Německo nevyjímaje, významný hospodářsko-politický nástroj v podobě měnové politiky. Tu dnes zajišťuje *Evropská centrální banka*, jejíž politika dopadá na všechny země Eurozóny bez rozdílu. Nicméně opatrné odhady připouštějí, že zavedení eura přispělo k nárůstu obchodu o 3-5%. Tato skutečnost přináší výhody nejen pro německou silně exportně orientovanou ekonomiku, která vyváží 40% svých výrobků a služeb do ostatních zemí eurozóny.²⁴

4.4 Hospodářská politika od roku 2005 (éra Angely Merkelové)

V září 2005 se *Angela Merkelová*²⁵ stala první spolkovou kancléřkou v německé historii. Vzhledem k výsledkům voleb byla sestavena velká koalice křesťanskodemokratických stran CDU/CSU se sociálními demokraty SPD. Vláda velké koalice se rozhodla vzhledem k tíživé rozpočtové situaci šetřit ve všech oblastech kromě

---

²³ *Deutsche Bundesbank* [online]. 2009 [cit. 2009-03-31]. Dostupný z WWW: <<http://www.bundesbank.de/10jahreeuro/10jahreeuro.en.php>>.

²⁴ *Deutsche Bundesbank* [online]. 2009 [cit. 2009-03-31]. Dostupný z WWW: <http://www.bundesbank.de/10jahreeuro/10jahreeuro_bewertung_1.en.php>.

²⁵ Angela Merkelová, nar. 17.7.1954, německá politička, od roku 2000 předsedkyně strany CDU, od roku 2005 dosud spolková kancléřka. Přehled spolkových kancléřů Německa viz Příloha D.

výzkumu, rozvoje vzdělání a zvyšování kvalifikace a podporovat přitom konkurenceschopnost vůči světu a rozvoj podniků investičními pobídkami²⁶ a pokračovat v programu Agenda 2010. Německý kabinet si klade za cíl dosáhnout do roku 2010 3 % podílu výdajů na vědu a výzkum na německém HDP a ve stejném období chce vynaložit zhruba 25 mld. EUR na dopravní infrastrukturu, nové technologie, rodinnou politiku a zaměstnanost střední třídy.

Roky 2006 a 2007 byly pro německé hospodářství úspěšné, neboť HDP rostl poměrně vysokým tempem (3 % v roce 2006 a 2,5 % v roce 2007) a současně se dařilo snižovat míru nezaměstnanosti (10,8% v roce 2006, resp. 9,0 % v roce 2007), na pozitivním vývoji míry nezaměstnanosti se podílely hospodářský růst i reformy vlády Hartz I až Hartz IV. Hospodářský růst v těchto letech byl podpořen jak domácí, tak zahraniční poptávkou. Největší podíl na růstu HDP měl export, přínosem na straně domácí poptávky byly především investice. Právě zahraniční obchod a zahraniční investice patří k nejdůležitějším předpokladům hospodářského růstu, zaměstnanosti a ekonomické prosperity Německa. Od roku 2003 až doposud je Německo největším světovým vývozcem zboží, aktuálně jej ale silně dotahuje druhá Čína. V některých oborech (např. automobilový průmysl, chemie) je stále absolutní světovou exportní jedničkou.

V roce 2008 se hospodářská konjunktura SRN zpomalila v souvislosti s celosvětovou finanční krizí. V posledním čtvrtletí 2008 dokonce HDP klesl v mezičtvrtletním srovnání o 2,1 % a kvůli propadu exportu vykázal nejhorší výsledek od znovusjednocení země v roce 1990²⁷. Probíhající finanční a hospodářská krize negativně ovlivnila i situaci na trhu práce, v lednu 2009 vzrostla nezaměstnanost nejvíce za poslední čtyři roky. Krize významně zasáhla i průmysl, zejména automobilový. Na počátku roku 2009 prochází Německo silným hospodářským útlumem a předpokládá se, že si letos v čistém vyjádření vypůjčí 36,8 miliardy EUR, někteří činitelé z obou stran politického spektra však naznačili, že celkem si Německo bude muset půjčit až 50 miliard EUR.

4.4.1 Opatření německé vlády na oživení ekonomiky

Důsledkům hospodářské recese měla původně čelit opatření, která německá vláda vyhlásila v konjunkturálním programu (tzv. balíček I) na začátku listopadu 2008. Vývoj si

---

²⁶ *Britské listy* [online]. 2009 [cit. 2009-04-36]. Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz/art/26373.html>>.

²⁷ *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2009-04-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/nemecko/nemecka-ekonomika-v-nejhorsikondici/1000636/52202/>>.

však vynutil další kroky, proto byla v lednu přijata další opatření (tzv. balíček II), která mají napumpovat v letech 2009-2010 do ekonomiky a pracovního trhu dalších 50 mld. EUR. Celkovým rozsahem obou programů přes 80 mld. EUR jde o největší vládní podpůrné opatření v poválečné historii Německa. Řada expertů jej dokonce srovnává s Marshallovým plánem.²⁸

Konjunkturální program spolkové vlády číslo I s oficiálním názvem „Zajištění zaměstnanosti prostřednictvím posílení růstu“ vyčlenil na oživení ekonomiky mimořádné prostředky ve výši 32 mld. EUR na léta 2009-2010. Od přijatých opatření si vláda slibovala celkové zrychlení podnikových i komunálních investic a počítala, že opatření na sebe nabalí dalších zhruba 50 mld. EUR zainvestovaných prostředků. Program byl posléze shledán nedostatečným a v lednu 2009 byl doplněn o další program. Nicméně je v platnosti a počítá zejména s následujícími opatřeními:

- *posílení nabídky na trhu bankovních úvěrů prostřednictvím státní banky KfW²⁹, vláda uvolňuje 15 mld. EUR,*
- *zavedení degresivních odpisů pro movitý majetek ve výši 25 %, u malých a středních podniků možnost tzv. zvláštních (zvýhodněných) odpisů,*
- *zvýšení objemu finančních prostředků vyčleněných státem na infrastrukturní programy strukturálně slabších obcí o 3 mld. EUR,*
- *státní podpora dopravních investic,*
- *rozšíření objemu prostředků na programy rozvoje regionální hospodářské infrastruktury : stát uvolní zemím v roce 2009 jednorázově 200 mil. EUR,*
- *všechny nově nakoupené osobní vozy budou po dobu jednoho roku osvobozeny od placení daně z motorových vozidel,*
- *státní banka KfW navyšuje svou nabídku spolufinancování základního kapitálu,*
- *implementace mimořádného programu pro starší a méně kvalifikované osoby.*

---

²⁸ *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2009-04-06]. Dostupný z WWW:

<<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/nemecko/konjunkturální-program-nemecke-vlady/1000636/51869/>>.

²⁹ KfW – Kreditanstalt für Wiederaufbau – je státní banka, která vznikla v souvislosti s Marshallovým plánem po 2. světové válce. V současné době se jejím prostřednictvím odvíjí financování národních podpůrných programů z fondů EU a další aktivity na podporu hospodářství.

Konjunkturální program spolkové vlády číslo II s oficiálním názvem „Pakt pro zaměstnání a stabilitu v Německu za účelem zajištění pracovních míst, posílení růstových faktorů a modernizaci země“, krátce též „Pakt za Německo“ byl představen 13. ledna 2009, v jeho rámci bylo vyčleněno 50 mld. EUR mimořádných prostředků, které půjdou v letech 2009-2010 jak ze spolkové pokladny, tak z podílového kofinancování zemskými rozpočty.

Od opatření si vláda slibuje opětovné nastartování ekonomiky, především zvýšení privátních výdajů, podporu dalších investic a zachování či vytvoření nových pracovních míst. Program počítá zejména s následujícími opatřeními:

- *investice do budoucnosti* (stavební investice do školských zařízení, dopravních systémů a zdravotnictví), celkem 17 mld. EUR,
- *zjednodušená právní úprava* při zadávání veřejných zakázek na dobu dvou let,
- program „*kredity a státní záruky*“ s cílem zajištění komerčních úvěrů i pro větší firmy,
- *posílení poptávky po osobních vozech*, podstatou je získání státní „prémie životního prostředí“ ve výši 2.500 EUR, kterou obdrží každý žadatel, který si zakoupí nový automobil a nechá na své náklady sešrotovat své auto staré minimálně 9 let (toto opatření je známé jako „šrotovné“), vyčleněno 1,5 mld. EUR,
- *podpora inovací* (podnikový výzkum a vývoj) a podpora výzkumu nových technologií v oblasti motorových pohonů,
- *snížení daně z příjmů z 15 na 14 %* při současném zvýšení základu příjmu osvobozeného od daně,
- stát přebírá část hodnoty povinného zdravotního pojištění občanů,
- *podpora zaměstnání na zkrácený pracovní úvazek*,
- *podpora rodin s dětmi*: rodiny obdrží jednorázový příspěvek ve výši 100 EUR.

Opatření vlády se setkávají s kritickými ohlasy ekonomů, kterým vadí především vysoký deficit veřejných financí. Monopolní komise zase varuje před silnými zásahy do ekonomiky. I další odborníci se zamýšlejí nad účinností keynesiánských metod a poukazují na chabou účinnost obdobným historickým kroků německých poválečných kabinetů včetně toho, že aktuální opatření by měla podle vládních úvah přinést při 80 miliardové vládní injekci doprovázené mamutím zadlužováním růst HDP pouze o 0,8 %.

Dále je namítáno, že sociální finanční úlevy jsou víceméně symbolickým gestem, které sotva přiměje Němce ke zvýšenému konzumu. Vládní koalice naopak poukazuje na to, že se Německo svým balíkem 80 mld. EUR jasně přihlásilo k výzvě Evropské unie, deklarující potřebu 200 miliardové injekce do evropských ekonomik (*European Recovery Plan*).

4.5 Vývoj vybraných makroekonomických veličin

4.5.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt představuje peněžní vyjádření celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území; používá se pro stanovení výkonnosti ekonomiky. K ocenění produktu je možno použít běžné ceny (ceny běžného roku), v tom případě se jedná o *nominální* produkt nebo stálé ceny určitého základního roku, pak jde o produkt *reálný*. V prvním případě není zřejmé, zda změna nominálního produktu v jednotlivých letech byla způsobena větším fyzickým objemem, pouhým vzestupem cen či obojím. Naproti tomu použití stálých cen umožňuje vyjádřit fyzický vývoj produktu.³⁰

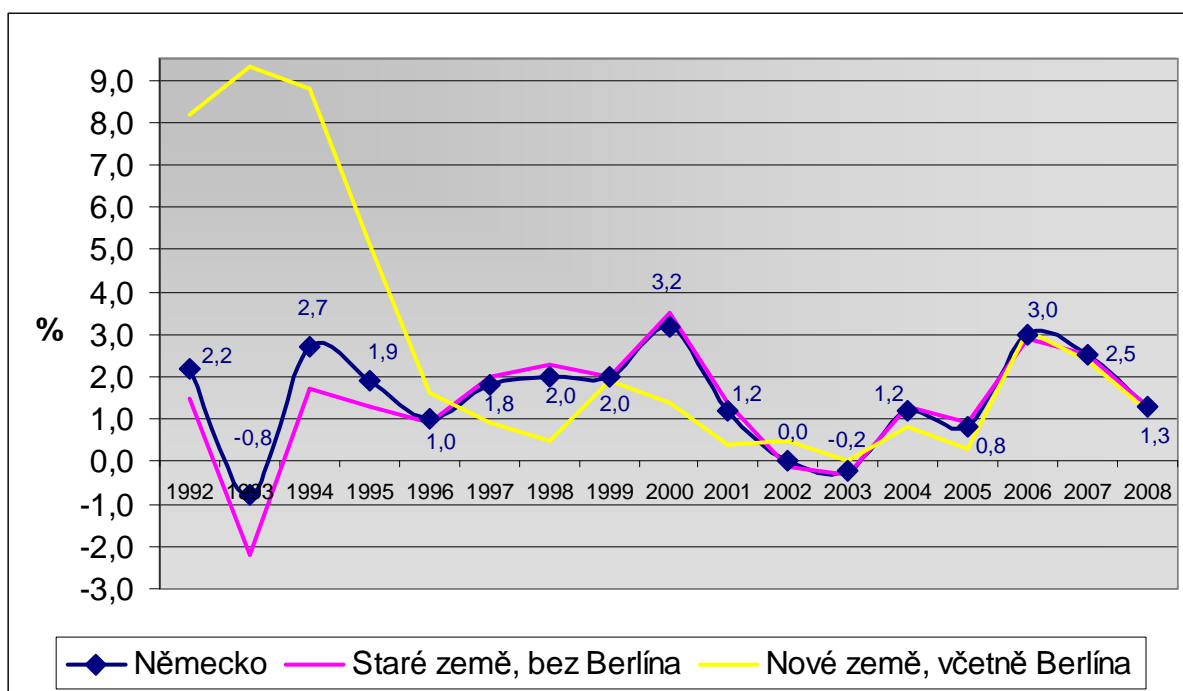
Jak jsem již zmínila, německá ekonomika je z pohledu hodnoty nominálního HDP třetí největší na světě, a to po USA a Japonsku a největší v Evropě. Na nominálním HDP vytvořeném zeměmi Evropské unie, který v roce 2007 činil 16 830,1 mld. USD, se v témže roce podílelo Německo 19,74 %.

Graf 4 zachycuje meziroční vývoj reálného hrubého domácího produktu Německa v období od roku 1992 do roku 2008 (meziroční vývoj v roce 1991 není vykazován, vzhledem k tomu, že znovusjednocení proběhlo v říjnu 1990). Tento graf zachycuje jak vývoj celkového reálného HDP Německa, tak také vývoj tohoto ukazatele ve starých a nových spolkových zemích.

---

³⁰ HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie : Základní kurs*. Slaný : MELANDRIUM, 2000. s. 27.

Graf 4 Vývoj reálného HDP v letech 1992 - 2008

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů *Statistische Ämter des Bundes und der Länder* [online].

Dostupný z WWW : <http://www.vgrdl.de/Arbeitskreis_VGR/>

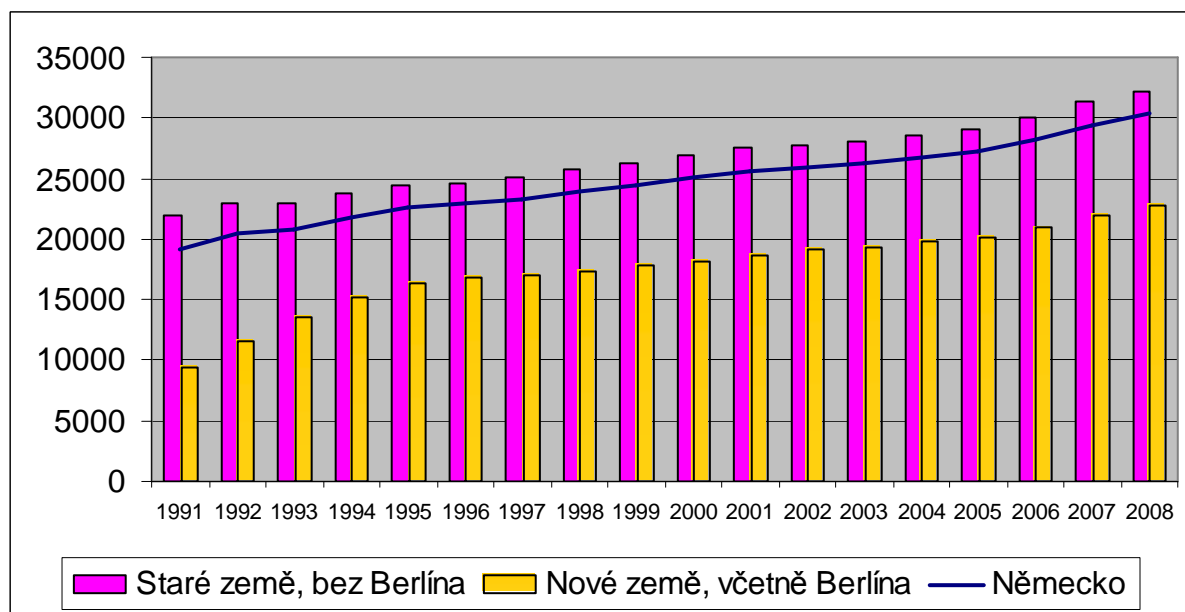
Z grafu je zřejmé, že v období po znovusjednocení země došlo k značnému hospodářskému růstu nových spolkových zemí, což bylo dáno programem revitalizace hospodářství a výraznou hospodářskou pomocí plynoucí ze starých spolkových zemí. Výraznější růst trval čtyři roky, poté se východoněmecké hospodářství potýkalo s trvale nízkým růstem HDP. V západoněmeckých zemích došlo po znovusjednocení k hospodářskému útlumu, přičemž nejhorší situace nastala v roce 1993, kdy se západoněmecké hospodářství meziročně propadlo o 2,2 % a s výjimkou let 1994, 2000, 2006 a 2007 se rovněž potýká s trvale nízkým růstem hospodářství. Německé hospodářství v období po znovusjednocení navíc ovlivnila skutečnost, že světové hospodářství prožívalo útlum a v mnoha zemích se krátkodobě projevíly příznaky recese.

Situace se zlepšila na počátku vlády Gerharda Schrödera, v roce 1998 a 1999 shodně německá ekonomika meziročně rostla o 2 % a v roce 2000 dosáhlo Německo nejlepšího výsledku od znovusjednocení (růst 3,2 %). V následujících pěti letech se však německé hospodářství opět potýkalo s nízkým růstem hospodářství. V německé ekonomice se odrazil pokles mezinárodní konjunktury, zvláště po teroristických útocích uskutečněných v USA 11. září 2001. Roky 2006 a 2007 byly pro německé hospodářství úspěšné, neboť HDP rostl poměrně vysokým tempem. V tomto období byl hospodářský vývoj podpořen jak domácí, tak

zahraniční poptávkou. V roce 2008 se hospodářská konjunktura SRN zpomalila v souvislosti s celosvětovou finanční krizí. Od počátku roku 2009 prochází německá ekonomika silným hospodářským útlumem. V lednu 2009 německá vláda předpověděla, že největší evropská ekonomika v letošním roce klesne o 2,25 %, neboť slabá zahraniční poptávka bude mít negativní dopad na export. Německé hospodářství by se tak propadlo do nejhlubší recese od druhé světové války.³¹

Při zkoumání vývoje hospodářské situace Spolkové republiky Německo považují za zajímavé zabývat se také vývojem nominálního HDP na obyvatele. Jak již bylo zmíněno, v prvním roce po sjednocení dosahoval nominální HDP vyjádřený na obyvatele v nových spolkových zemích pouze 42,9 % úrovně starých zemí. Vývoj HDP na obyvatele od počátku sjednocení dosud vyjadřuje Graf 5.

Graf 5 Vývoj nominálního HDP v letech 1991-2008 (běžné ceny, EUR)

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů *Statistische Ämter des Bundes und der Länder* [online].

Dostupný z WWW : <http://www.vgrdl.de/Arbeitskreis_VGR/>

Z uvedených údajů vyplývá, že staré spolkové země po celou dobu od znovusjednocení produkují mnohem více nominálního HDP na obyvatele než nové spolkové země. Během sledovaného období došlo ke zlepšení situace východních zemí, neboť

³¹ *iHNed.cz* [online]. 2009 [cit. 2009-04-06]. Dostupný z WWW: <http://ekonomika.ihned.cz/c4-10076490-33457590-001000_d-potvrzeno-nemci-podpori-ekonomiku-50-miliardami-eur>.

v posledních třech letech dosáhly úrovně 69,9 % (2006), 70,31 % (2007) a 70,86 % (2008) západoevropských zemí, zatímco na počátku znovusjednocení to bylo zmiňovaných 42,9 %.

4.5.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost představuje velmi závažný ekonomický a sociální problém Německa. Značné rozdíly v nezaměstnanosti existují mezi jednotlivými oblastmi Německa, propastný rozdíl je zejména mezi starými a novými spolkovými zeměmi. Opačným problémem na trhu práce je nedostatek kvalifikovaných pracovních sil, zejména odborných technických profesí. Pro odstranění tohoto problému německá vláda v roce 2007 schválila částečné otevření svého pracovního trhu pro kvalifikované pracovníky z nových členských zemí EU a v roce 2008 dále schválila *Akční program spolkové vlády – příspěvek pracovní migrace k zajištění základny kvalifikovaných sil v Německu*. Program obsahuje soubor opatření k otevření německého pracovního trhu mj. pro vysokoškolsky vzdělané odborníky z nových členských zemí Evropské unie.

Přestože od znovusjednocení Německa uběhlo bezmála 19 let, nelze dosud tamní pracovní trh charakterizovat jako jednotný celek, neboť mezi oběma částmi země jsou obrovské rozdíly. Jak již bylo zmíněno, na enormním nárůstu nezaměstnanosti v bývalé NDR se podílel zánik řady východoněmeckých podniků, které neobstály v konkurenci s firmami západoněmeckými. Mnoho východních Němců tak přišlo o práci a pro tuto oblast to byl problém dosud nepoznaný, neboť v podmínkách centrálně plánované ekonomiky dosahovala země plné zaměstnanosti. Východní Německo se rovněž potýká s nepříznivým demografickým vývojem, dochází k odchodu zejména mladých lidí, celkově ztrácí bývalé území NDR ročně přibližně 50 000 obyvatel³².

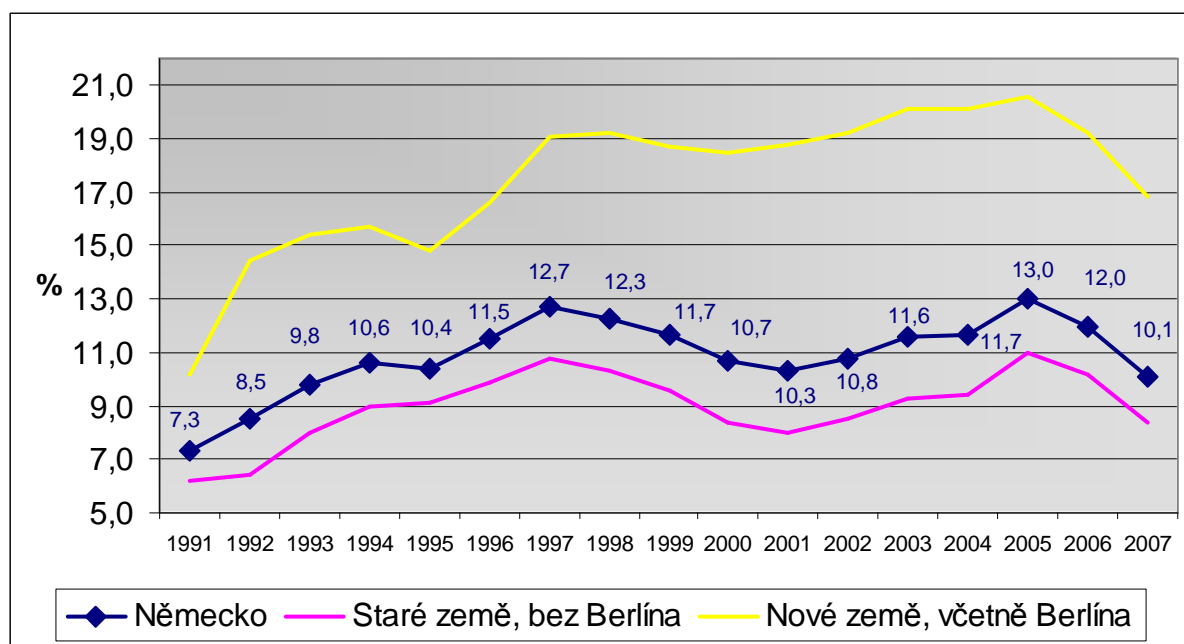
Na nárůstu nezaměstnanosti ve východní i západní části země se v 90. letech také významně podílela hospodářská recese, která dopadla nejen na Německo, ale na celé světové hospodářství. Vývoj nezaměstnanosti od počátku znovusjednocení země do roku 2007 znázorňuje Graf 6, který podává informace jak o vývoji nezaměstnanosti globálně v celém Německu, tak o vývoji nezaměstnanosti v nových a starých spolkových zemích. V době zpracování tématu nebyly statistické údaje o nezaměstnanosti podle jednotlivých zemí za rok 2008 zveřejněny.

---

³² lidovky.cz [online]. 2009 [cit. 2009-04-06]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/ln_zahranici.asp?r=ln_zahranici&c=A081110_123854_ln_zahranici_hel>.

Graf 6 Vývoj nezaměstnanosti v letech 1991-2007

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů *Bundesagentur für Arbeit* [online].

Dostupný z WWW : < <http://www.bundesagentur-fuer-arbeit.de/>>.

Z grafu je zřejmé, že Německo se skutečně dlouhodobě potýká s velmi vysokou nezaměstnaností. Rozdíly mezi územím bývalé NDR a SRN jsou propastné. V celém zkoumaném období vykazuje východoněmecká ekonomika téměř dvojnásobnou nezaměstnanost oproti západoněmeckému území. Nezaměstnanost na německém území rostla od poloviny 90. let především v souvislosti s tehdejší hospodářskou recesí a zánikem mnoha podniků bývalé NDR. Situace se nejvíce vyhrotila v roce 2005, kdy dosáhla 13 % a počet oficiálně registrovaných nezaměstnaných přesáhl v měsíci únoru 2005 5,2 milionu obyvatel, což je nejvíce v celém poválečném období. K zlepšení stavu začalo docházet od poloviny roku 2006, na pozitivním vývoji se podílely hospodářský růst i reformy vlády, tzv. Hartz I až Hartz IV. Současná situace na trhu práce Německa je negativně ovlivněna probíhající finanční a hospodářskou krizí a je očekáván nárůst nezaměstnanosti.

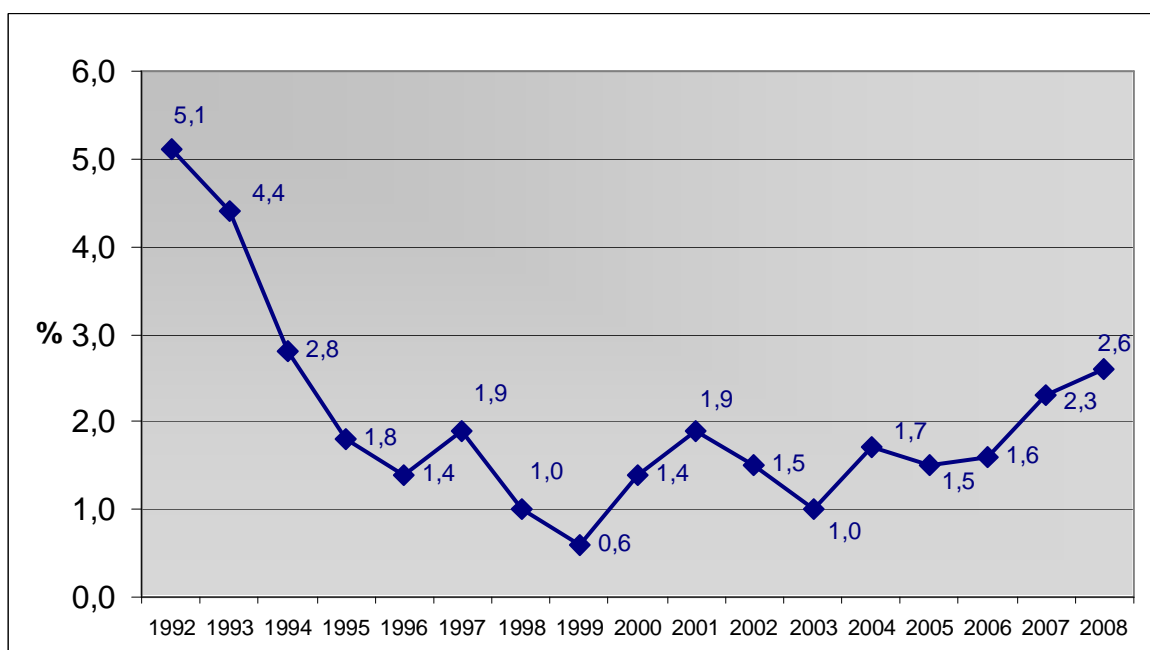
4.5.3 Inlace

Inlace znamená růst všeobecné (celkové) cenové hladiny. Současně s růstem cenové hladiny dochází k poklesu kupní síly peněžní jednotky, tj. k poklesu množství statků, které je možno s danou peněžní jednotkou nakoupit (Helísek, 2000). Cenová hladina představuje

průměrnou úroveň cen určitého souboru statků v běžném období ve srovnání s cenami určitého vybraného základního období.

Vývoj míry inflace v SRN v období od znovusjednocení do současnosti zachycuje Graf 7. Vzhledem k tomu, že v oficiálních německých statistikách jsou od roku 2000 kalkulovány údaje pouze za celé Německo souhrnně, tedy nikoliv za východoněmecké a západoněmecké spolkové země zvlášť, jsou v grafu sledovány pouze tyto souhrnné údaje o německé inflaci.

Graf 7 Vývoj míry inflace v letech 1992-2008

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů *Statistisches Bundesamt Deutschland* [online].

Dostupný z WWW : < <http://www.destatis.de/>>.

Z grafu je zřejmé, že v období po znovusjednocení země byla země zatížena vyšší mírou inflace, přičemž nejhorší situaci země zažila bezprostředně po znovusjednocení. Po zbývajícím část sledovaného období pak německá ekonomika vykazovala pouze mírnou inflaci, pohybující se v rozmezí 0,6 – 1,9 %. V posledním období je patrné zvyšující se tempo růstu inflace od roku 2006, což je dáno skutečností, že německá ekonomika zažívala relativně vysoké tempo růstu. Za rok 2008 je míra inflace stále mírně rostoucí, zejména kvůli růstu indexu spotřebitelských cen zhruba do srpna 2008. Druhá polovina roku byla již ve znamení snižování inflace, zejména v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí. Tento trend dle dostupných údajů pokračoval i v prvních měsících roku 2009.

4.5.4 Deficit veřejných rozpočtů

System veřejných rozpočtů SRN se skládá ze spolkového rozpočtu (státního rozpočtu), rozpočtů jednotlivých spolkových zemí a rozpočtů obcí. K tomuto systému přistupují ještě zvláštní rozpočty spolkových aktiv, např. vyrovnávací fondy. Pro některé statistické a národohospodářské účely se do systému někdy zahrnuje i rozpočet sociálního pojištění.

Vysoký deficit veřejných rozpočtů je jedním z tíživých problémů znovusjednoceného německého hospodářství. Na tomto stavu se podílely zejména vysoké kapitálové transfery plynoucí na pomoc transformující se východoněmecké ekonomice. Přehled o dluhu veřejných rozpočtů podává Tabulka 4, z níž vyplývá, že celkový dluh narostl od znovusjednocení o více než 910 miliard. Největší podíl na veřejném dluhu má spolkový rozpočet, v roce 2007 tento podíl činil 62,2 %. Pokud jde o zadlužení rozpočtů spolkových zemí, jsou mnohem více zadluženy západní spolkové země, což pramení právě z hospodářské pomoci poskytované východoněmeckým státům.

Tabulka 4 Vývoj dluhu veřejných rozpočtů (mld. EUR)

	1991	1995	1999	2003	2007
Celkový dluh veřejných rozpočtů	595,9	1009,3	1183,1	1325,7	1506,2
Podíl dluhu na HDP (%)	38,8	54,6	58,5	61,3	62,1
Celkový dluh spolkového rozpočtu	299,6	385,7	708,3	760,5	937,5
Celkový dluh rozpočtů starých spolkových zemí¹	176,2	224,3	270,9	348,1	407,4
Celkový dluh rozpočtů nových spolkových zemí²	1,8	33,0	51,8	66,8	74,3

Pramen: *Bundesministerium der Finanzen* [online].

Dostupný z WWW : <<http://www.bundesfinanzministerium.de>>.

Pozn. ¹ včetně Berlína

² bez Berlína

Rostoucí zadlužení je zřejmé také z podílu celkového veřejného dluhu na HDP, který přesahuje jedno z konvergenčních kritérií³³, které stanoví, že celkový vnitřní dluh nesmí překročit 60 %.

³³ Konvergenční (maastrichtská) kritéria jsou kritéria pro členské státy Evropské unie pro vstup do Evropské hospodářské a měnové unie a pro zavedení společné měny euro. Mají zajistit vyvážený hospodářský vývoj v rámci hospodářské a měnové unie.

5. Závěr

Poválečný vývoj představoval pro Německo vznik dvou samostatných států, dvou oddělených politických, ekonomických a sociálních systémů, jejichž výchozí podmínky byly relativně podobné, ale následující vývoj již zcela odlišný. Tato, do značné míry bezprecedentní situace, bude jistě i do budoucna předmětem zkoumání historiků, ekonomů, sociologů a zástupců dalších vědeckých disciplín.

Rozdílné politické směřování obou států zásadním způsobem ovlivnilo rovněž fungování jejich ekonomik, tržního hospodářství ve Spolkové republice Německo a centrálně plánovaného hospodářství v Německé demokratické republice. Domnívám se, že obě země a jejich vývoj se staly do jisté míry předmětem prezentace a tichého soupeření západního a východního bloku, reprezentovaných významnými západními mocnostmi v čele s USA na straně jedné a Sovětským svazem a jeho satelity na straně druhé. Jednalo o systémy vycházející z různých hodnot a používajících zcela odlišné nástroje pro ovlivňování svých ekonomik.

Poválečný vývoj obou rozdělených částí Německa vycházel ze žalostného stavu německého hospodářství v období těsně po válce. Pro Spolkovou republiku Německo představoval výraznou a efektivní pomoc Marshallův plán. Západ pochopil, že pro jeho další bezpečnost bude výhodnější stabilní Německo s možností rozvoje. Nástup ordoliberalismu a proslulé koncepce sociálně tržního hospodářství Ludwiga Erharda s minimalizovanými výdaji na armádu znamenal start nevídaného rozvoje západního Německa, které se i díky prudkému rozvoji exportu brzy vrátilo mezi světovou hospodářskou špičku.

Poválečný vývoj ekonomiky Německé demokratické republiky byl naproti tomu výrazně pomalejší, poznamenaný větším válečným postižením tohoto území, citelnými reparacemi především Sovětskému svazu a zavedením centrálně plánovaného hospodářství spojeného se znárodněním průmyslu a kolektivizací zemědělství.

Čtyřicet let odděleného vývoje obou německých zemí představuje dlouhé období čítající dvě generace německých občanů. Nově vzniklé státní útvary rozdělily mnoho lidí, ale pro mnoho z nich se staly i novým domovem, součástí vyrovnání se s vlastním stigmatem druhé světové války.

Ač je dnes znovusjednocení Německa chápáno jako logický historický krok, ne vždy je zmiňován fakt, že pro část jeho občanů (zejména občanů bývalého NDR narozených koncem druhé světové války a dříve), bylo sjednocení krokem velmi složitým. A to nejen

ekonomicky, ale i osobně, protože zanikl stát, ve kterém prožili dosavadní život a který byl více či méně součástí jejich identity. I téměř dvacet let po sjednocení Německa se stále hovoří o „Wessies“, tedy „Západoněmcích“ a „Ossies“, neboli obyvatelích bývalého NDR. Po počáteční euforii došlo v západní části Německa k částečnému vystřízlivění. Patrně i některé mimoekonomické vlivy měly a mají podíl na tom, že sblížení ekonomik obou sjednocených států neprobíhá zdaleka tak rychle, jak se na začátku předpokládalo. Ekonomická síla východu je pořád mnohem slabší, což platí pro všechny spolkové země bývalé NDR. V důsledku znovusjednocení se začalo ekonomicky hůře vést i západním Němcům, kteří značnými finančními prostředky přispěly k revitalizaci zemí bývalé NDR, v důsledku čehož došlo k značnému nárůstu jejich zadlužení. Východní Německo, narozdíl od jiných transformujících se postkomunistických zemí, nebylo nuceno tento přechod zvládnout samo a samo nalézt efektivní řešení a zůstalo závislé na finančních dotacích poskytovaných západním Německem.

Hospodářská politika sjednoceného Německa byla postavena před řadu obtížných úkolů – sjednocení měny, privatizaci státních podniků a celkovou restrukturalizaci hospodářství pěti nových spolkových zemí. Část stanovených cílů se podařilo alespoň částečně dosáhnout, některé ekonomické ukazatele (např. nominální HDP na obyvatele nebo výše průměrné roční mzdy) se údajům za staré spolkové země prokazatelně přiblížily a lze říci, že životní úroveň obyvatel východní části Německa se obecně značně zvýšila.

Zůstává však stále spousta nedořešených problémů, kterými jsou např. velmi vysoká úroveň nezaměstnanosti v nových spolkových zemích spojená s odlivem kvalifikovaných pracovníků do západní části země, nedořešené strukturální problémy nebo výrazný nárůst dluhu rozpočtů spolkových zemí, s kterým se ovšem v daleko větší míře potýká státní rozpočet a rozpočty starých spolkových zemí.

Nástup celosvětové finanční krize v druhé polovině minulého roku některé problémy ještě více prohloubil a oddálil horizont jejich rozumného řešení.

Seznam použité literatury

- [1] FALTUS, Jozef; PRŮCHA, Václav. *Všeobecné hospodářské dějiny 19. a 20. století*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1996. 194 s. ISBN 80-7079-931-5.
- [2] HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie : Základní kurs*. 1. vyd. Slaný : MELANDRIUM, 2000. 320 s. ISBN 80-86175-10-3.
- [3] KOHL, Helmut. *Chtěl jsem sjednocení Německa*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1997. 334 s. ISBN 80-7184-391-1.
- [4] KOSTLÁN, Antonín, a kol. *Encyklopedie dějin Německa*. 1. vyd. Praha : Ivo Železný, 2001. 556 s. ISBN 80-237-3590-X.
- [5] MÜLLER, Helmut, a kol. *Dějiny Německa*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 609 s. ISBN 80-7106-188-3.
- [6] Německé hospodářské dějiny. *In Acta Oeconomica Pragensia*. Praha : Oeconomica, 2008. 149 s. ISSN 0572-3043.
- [7] SIRŮČEK, Pavel, a kol. *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie : (vývoj – současnost – výhledy)*. 1. vyd. Slaný : MELANDRIUM, 2007. ISBN 978-80-86175-03-4.
- [8] SLANÝ, Antonín, a kol. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2003. 375 s. ISBN 80-7179-738-3.
- [9] TOMEŠ, Zdeněk, a kol. *Hospodářská politika : 1900 – 2007*. 1. vyd. Praha : C.H.Beck, 2008. 262 s. ISBN 978-80-7400-002-7.
- [10] *Transformace a modernizační výzvy : Česko-Německo-Maďarsko-Polsko-Slovensko: Sympozium evropských sociologů v Praze 2001*. Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2001, s. 78.

Internetové zdroje

- [1] Britské listy, Dostupný z WWW: <<http://www.blisty.cz>>.

- [2] Bundesagentur für Arbeit, Dostupný z WWW: <<http://www.bundesagentur-fuer-arbeit.de/>>.

- [3] Bundeskanzler Dr. Helmut Kohl, Dostupný z WWW: <<http://www.helmut-kohl.de>>.

- [4] Bundesministerium der Finanzen, Dostupný z WWW: <<http://www.bundesfinanzministerium.de>>.

- [5] BusinessInfo.cz, Dostupný z WWW: <www.businessinfo.cz>.

- [6] Deutsche Bundesbank, Dostupný z WWW: < <http://www.bundesbank.de>>.

- [7] Fakta o Německu, Dostupný z WWW: <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de>>.

- [8] iHNed.cz, Dostupný z WWW: <www.ihned.cz>.

- [9] lidovky.cz, Dostupný z WWW: <www.lidovky.cz>.

- [10] Statistische Ämter des Bundes und der Länder, Dostupný z WWW: <<http://www.vgrdl.de>>.

- [11] Statistisches Bundesamt Deutschland, Dostupný z WWW: <<http://www.destatis.de>>.

Přílohy

- A Základní informace o Německu
- B Okupační zóny v poválečném Německu
- C Přehled spolkových zemí sjednoceného Německa
- D Přehled spolkových kancléřů

Příloha A Základní informace o Německu

Úřední název	Spolková republika Německo (SRN) <i>německy Bundesrepublik Deutschland (BRD)</i>
Státní vlajka	
Rozloha	357 020,22 km ²
Počet obyvatel	82 218 000 (stav k 31.12.2007)
Hlavní město	Berlín (3,39 mil. obyvatel)
Administrativní členění	16 spolkových zemí 444 okresů a statutárních měst přibližně 14 800 obcí
Státní zřízení	Federálně (spolkově) uspořádaná republika s parlamentní demokracií
Nejvyšší státní orgány	Spolkový sněm (<i>Bundestag</i>) – moc zákonodárná a kontrolní Spolková vláda (<i>Bundesregierung</i>) – moc výkonná Spolkový ústavní soud (<i>Bundesverfassungsgericht</i>) – moc soudní
Hlava státu	Prezident Horst Köhler (od 1.7.2004)
Spolková kancléřka	Angela Merkelová (od 22.11.2005)
Členství v EU	Od 1.1.1952 (zakládající člen)
Členství v mezinárodních organizacích	OSN, WTO, NATO, OECD, MMF, G-8, OBSE aj.
Peněžní jednotka	1 Euro (€) = 100 cenů (c)
Složení obyvatel	Němci 91,5 %, Turci 2,4 %, Ostatní 6,1 % (Řekové, Italové, Poláci, Rusové, Srbochorvati, Španělé)
Náboženské složení	Katolíci 32,3 %, Evangelíci 31,9 %, Židé 0,2 %, Muslimové 3,9 %

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů *BusinessInfo.cz* Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/nemecko/1000636/>. a *Euroskop.cz* [online]. Dostupný z WWW: <http://www.euroskop.cz/429/sekce/zakladni-informace/>.

Příloha B Okupační zóny v poválečném Německu

Pramen: <http://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Deutschland_Besatzungszonen_1945.png>.

Příloha C Přehled spolkových zemí sjednoceného Německa

Staré spolkové země				
Znak	Země	Hlavní město	Plocha (km²)	Počet obyvatel (milionů)
	Bádensko-Württembersko	Stuttgart	35 752	10,750
	Bavorsko	Mnichov	70 552	12,520
	Brémy	Brémy	404	0,663
	Dolní Sasko	Hannover	47 624	7,972
	Hamburk	--	755	1,771
	Hesensko	Wiesbaden	21 115	6,073
	Porýní-Falc	Mainz	19 853	4,046
	Severní Porýní - Vestfálsko	Düsseldorf	34 085	17,997
	Sársko	Saarbrücken	2 569	1,037
	Šlesvicko - Holštýnsko	Kiel	15 799	2,837
	Berlín	--	891	3,416
Nové spolkové země				
	Braniborsko	Postdam	29 479	2,536
	Durynsko	Erfurt	16 172	2,289
	Meklenbursko – Přední Pomořansko	Schwerin	23 180	1,680
	Sasko	Drážďany	18 416	4,220
	Sasko - Anhaltsko	Magdeburg	20 477	2,412

Pramen: <[http://de.wikipedia.org/wiki/Land_\(Deutschland\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Land_(Deutschland))>.

Příloha D Přehled spolkových kancléřů

Období	Spolkový kancléř	Politická strana
1949-1963	Konrad Adenauer	CDU
1963-1966	Ludwig Erhard	CDU
1966-1969	Kurt Georg Kiesinger	CDU
1969-1974	Willy Brandt	SPD
1974-1982	Helmut Schmidt	SPD
1982-1998	Helmut Kohl	CDU
1998-2005	Gerhard Schröder	SPD
Od listopadu 2005	Angela Merkelová	CDU

Pramen : <http://cs.wikipedia.org/wiki/N%C4%9Bmeck%C3%BD_kancl%C3%A9%C5%99>.